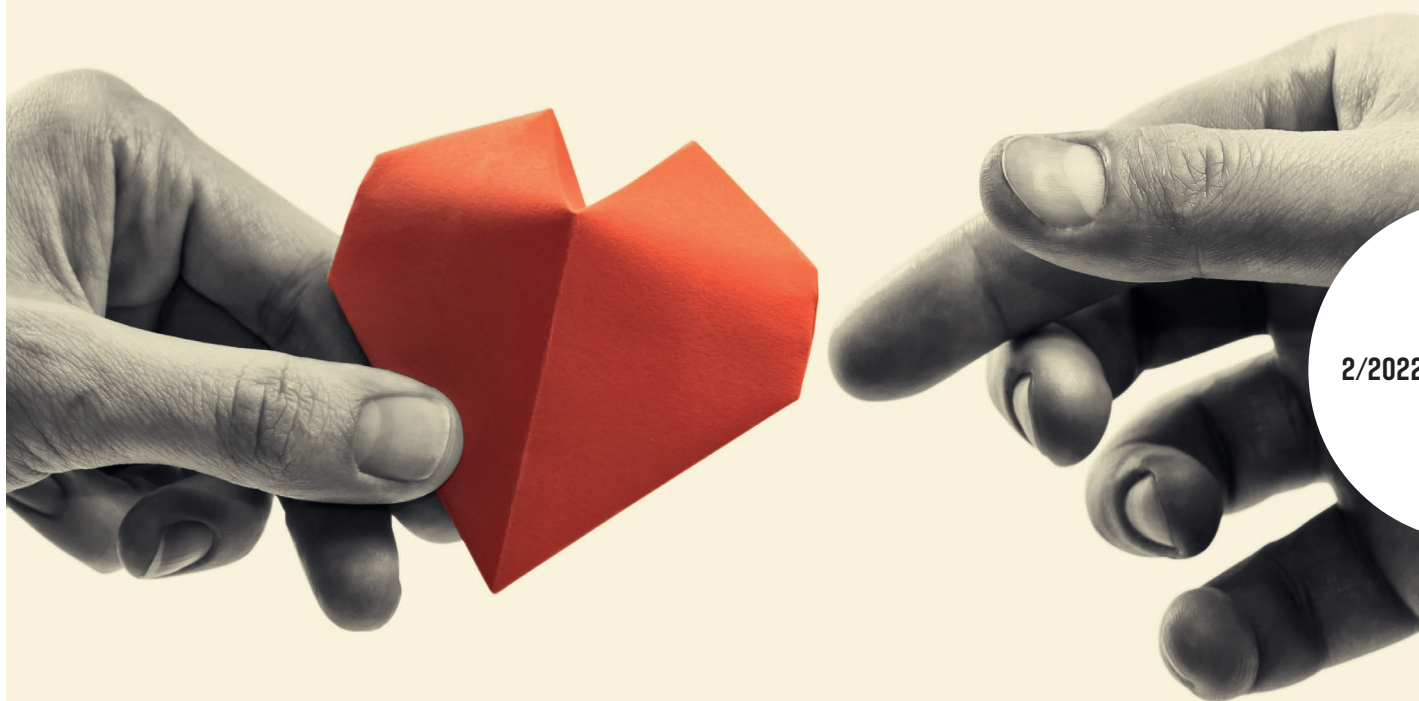

BUDSKABET

Fordybelse Analyse Inspiration

TEMA:
TILGIVELSE

2/2022

14
Er der grænser for tilgivelse?

20
Gud ønsker dit hjerte

28
Opsyn og udsyn

34
Lovsang i tiden

BUDSKABET

WWW.BUDSKABET.DK

Nr. 2/2022. Årgang 158
ISSN 0901-4802
ISSN 2446-404X (Budskabet online)
Budskabet udkommer fem gange om året, næste gang den 9. juli.

LAYOUT

Amalie Puggaard Poulsen

FORSIDEFOTO

iStockPhoto

TRYK

Jørn Thomsen Elbo A/S

ABONNEMENT

Papirudgave med fri netadgang: 330 kr.
(unge under 30: 190 kr.)
Kun netabonnement: 190 kr.
(unge under 30: 110 kr.)
Gaveabonnement: 190 kr. for papir-
udgave, 110 kr. for netudgave
Gebyr for udlandsabonnement: 50 kr.

UDGIVER OG EKSPEDITION

Luthersk Mission (LM)
Industrivænget 40, 3400 Hillerød
tlf. 4820 7660, dlm@dlm.dk
www.dlm.dk

MAIL- OG ADRESSEÆNDRING

LM får *ikke* automatisk besked, når du flytter eller ændrer mailadresse eller efternavn. Giv derfor altid selv besked, når dine kontaktoplysninger ændres. Det er vigtigt, så både *Budskabet* og betalingsopkrævning når frem til rette sted.

REDAKTØR

Ole Solgaard
Enggårdsvej 39, Kragelund, 8723 Løsning
tlf. 2327 1253, os@dlm.dk

REDAKTIONSUDVALG

Alex Dahl Karlsen
cand.scient.pol., Tarm
alex.dahl.karlsen@gmail.com

Anton Bech Braüner
frimenighedspræst, Hillerød
a_brauner@hotmail.com

Helene Schou Andersen
læge, Kolding
helene@ksandersen.dk

Ruth Vatne Rasmussen
hjemmegående/legestuesekretær, Silkeborg
vatnerasmussen@gmail.com

Steffen Juul Pedersen
sælger, Haderslev
steffenjuul@outlook.com

Artiklerne i Budskabet afspejler ikke nødvendigvis redaktionens synspunkter, men redaktionen er ved deres optagelse ansvarlig for, at holdninger og synspunkter må kunne rummes inden for det, som Luthersk Mission (LM) står for.

FORDYBELSE i bibelsk og luthersk tro

ANALYSE af tidens strømninger

INSPIRATION til kristent liv og mission

LEDER

- 04 På tålt ophold
Ole Solgaard

TEMA: TILGIVELSE

- 06 Er Gud for os, hvem kan da være imod os?
Lars Morthorst Christiansen

- 10 Tilgiv hinanden
Louise Sølvsten Nissen

- 13 Når du tilgiver
Mathias Secher Rom

- 14 Er der grænser for tilgivelse?
Flemming Bak Poulsen

HORISONT

- 18 Rygter om krig
19 Det super-sunde liv

FOR TROEN

- 20 Gud ønsker dit hjerte
Manuel Vigilius

- 24 Vi får virkelig fællesskab med
Jesus og hinanden i nadveren
Peter Olsen

- 28 Opsyn og udsyn
Ulla Muldbjerg Christensen

ANDRE ARTIKLER

- 30 Hvordan forsvandt bjergprædiken
fra dåbsoplæringen?
Oskar Skarsaune

- 34 Lovsang i tiden
Peter E. Nissen

BOGER

- 37 Tåreprofeten Jeremias
38 Vandre med Gud

*Vi er syndere, der er skabt til fællesskab.
Derfor har vi brug for tilgivelse.*

LEDER

PÅ TÅLT OPHOLD

AF OLE SOLGAARD

Ingen skal føle sig på tålt ophold i vores fællesskaber, når vi selv lever under Guds kærlige blik.

Ole Solgaard

Tålt ophold. Midlertidig opholdstilladelse. Statsborgerskab. Ordene signalerer forskellige grader af juridisk tilhørsforhold til et land, fx Danmark. Det må være en ulykkelig situation at være på tålt ophold: "Du hører ikke til her, men vi kan ikke smide dig ud, så vi må leve med, at du er her indtil videre."

Tålt ophold. Jeg kan være bange for, at mange mennesker føler sig på tålt ophold i social/psykisk betydning. I familien, på arbejdet, blandt venner osv. Man føler sig ikke som en fuldgyltig eller ligeværdig del af fællesskabet, men som en, der trods alt får lov at være lidt med, selv om man ikke er ønsket.

Tålt ophold – hos Gud?

Tålt ophold. Sådan kan man også opleve relationen til Gud: Jeg har ikke bestået "indfødsretsprøven" og kan ikke bidrage med så meget

i "samfundet", men Gud må affinde sig med vilkårene og leve med mig, som jeg er, selv om han egentlig ikke er interesseret i at være sammen med mig.

Bibelen fortæller heldigvis en anden historie. Et kristent menneske har "statsborgerskab" (Fil 3,20) hos Gud med rettigheder på linje med alle andre "statsborgere": Vi har fået *ret* til at blive Guds børn ved at tage imod Jesus (Joh 1,12).

Jeg er ikke på tålt ophold hos Gud. Jeg er ønsket. Jeg er elsket. Jeg er tilgivet, og derfor er jeg perfekt i hans øjne. Han kan lide at være sammen med mig (Sef 3,17. Es 61,10; 62,5).

Ved troen på Jesus har vi fået adgang til Guds uendelige nåde, som vi hvert eneste øjeblik *står* i (Rom 5,2) – midt i al vores rod, skyld, skam og følelsen af kun lige at være tålt. Gud ser alt i vores liv. Og han ser på det hele med kærlige øjne.

Dette væsentlige aspekt af vores relation til

Jeg er ikke på tålt ophold hos Gud. Jeg er ønsket. Jeg er elsket. Jeg er tilgivet, og derfor er jeg perfekt i hans øjne. Han kan lide at være sammen med mig.

Gud har Nicolai Kruse Abildtrup Sørensen og Peter Højlund skrevet en sang¹ om:

Hvor går jeg hen
for at skjule mig for dit blik?
Gud, du ser alt, jeg er.
Al min stolthed, mit selvbedrag,
som har ført mig vild.
Alle andres blikke og krav
brænder som en ild.
Gud, du ser med kærlige øjne på mig.
Med et blik fuld af nåde og fred,
et blik fuld af kærlighed.
Og jeg ser,
du hænger på korset for mig
med et blik, som har bøjet sig ned,
et blik fuld af kærlighed.

Hvor går jeg hen for at skjule mig for dit blik?
Gud, du ser alt, jeg er.
Al min skyld og inderste skam,
det, jeg ik' vil se.
Alt det vil jeg nu bære frem.
Lad din vilje ske.
Gud, du ser ...

Hos dig er jeg elsket med alt, hvad jeg er.
Selv med det, som jeg skjuler for dig.
Tag dette hjerte med alt, hvad det er.
Jeg behøver dit blik på mig.
Gud, du ser ...

At Gud ser på mig med kærlige øjne, betyder dog ikke, at han så altid stryger mig med hårene. For han opdrager sine børn. Det er også en del af historien, men den del må vente med spaltepads til en anden gang. Sagen er under alle omstændigheder, at Gud altid har gode og kærlige hensigter med det, han gør med en kristen. Han ønsker at være sammen med os – nu og i al evighed.

Vi er ikke på tålt ophold hos ham. Han har skabt os. Han har købt os tilbage til fællesskabet med sig. Og Jesus har sagt: "Jeg kommer igen og tager jer til mig, for at også I skal være, hvor jeg er" (Joh 14,3).

Tålt ophold – hos os?

Med et statsborgerskab hos Gud er hans kærlighed allerede flyttet ind i enhver kristen. Det er en kærlighed, som kommer til udtryk i hjælpssomme hænder og milde øjne.

Derfor må vi insistere på, at ingen skal føle sig på tålt ophold i vores nærhed eller i vores fællesskaber. Hverken i familien, på arbejdet, blandt venner eller i menigheden. Social status skal ikke føre til forskelsbehandling (Jak 2,1ff). Nag og bitterhed må heller ikke sætte sig imellem os.

Vi kan nemlig ikke slå os til ro med at ignorere, ringeagte eller se skævt til de andre, når vi selv står i nåden hos Gud, under hans kærlige blik. ■

1 Hør sangen på kortlink.dk/2f7pz

TEMA

Er Gud for os, hvem kan da være imod os?

AF LARS MORTHORST CHRISTIANSEN

Gud tilgiver helhjertet. Hans nåde og tilgivelse kanaliseres til os gennem dåb, nadver, skriftemål og velsignelse.

**Lars Morthorst
Christiansen, f. 1967**
Sognepræst i Vindum-
Brandstrup
lmc@km.dk

Vi har alle behov for tilgivelse – først og fremmest fra Gud. Og når Gud tilgiver, er det helhjertet.

Det ville dog være hovmod at sige, at vi kender Guds hjerte. Men han har alligevel vist os så meget af sig selv, at vi ved, hvad hans hjerte rummer i forhold til os. Og i Jesus Kristus tør vi træde frem for hans ansigt.

I Salme 103 vidner David om, at Gud, der er den almægtige, højt ophøjede skaber, som er værdig til al vores pris, samtidig er barmhjertig og nådig og ikke lønner os efter vores skyld! Uanset om vi kan rumme det eller ej, er Gud både almægtig, alvidende og nådig og tilgivende på en og samme tid.

Det forunderlige er, at vi har adgang til den almægtige, barmhjertige Guds hjerte. Paulus slår fast, at i Guds hjerte er der magt, kraft, tilgivelse og kærlighed nok til at holde os fast.

Det, Jesus har gjort for os, baner vejen for os til Guds hjerte (Rom 8,31.38f).

Vores udfordring er at rumme og tro, at den almægtige Gud har hjerterum for mig – og modtage tilgivelsens nåde til frigørelse, liv og tjeneste.

Nåde fra Gud til dig

Noget af det store og slidstærke ved den evangelisk-lutherske forståelse af kristendommen handler om, hvordan Gud formidler sin tilgivelse til os.

Det er måske ikke så mærkeligt, eftersom den unge Luther netop var optaget af spørgsmålet om, hvordan han kunne finde en nådig Gud: Hvordan er tilgivelsen fra Gud, og hvordan bliver den min? Det kæmpede Luther med, og han fandt fred ved, at Guds nåde og tilgivelse kanaliseres til den enkelte gennem nådemidlerne – og

ikke gennem egne åndelige præstationer.

Derfor er vores gren af den kristne kirke kendetegnet ved *nådemiddelkristendom*. Vi lægger vægt på midler, der kan formidle nåden fra Gud til den enkelte. Gud skænker os nåde, og vi modtager tilgivelsen, der sætter os fri, sætter os i tjeneste for andre og giver os liv til evig tid.

Jeg vil gerne tage en vandring igennem en luthersk gudstjeneste, som vi kender den, med lokale variationer. Her skal vi lære noget om tilgivelse fra Gud til mennesker, og hvordan den bliver din og min.

Dåb - med fokus på tilgivelse

Enhver dåb er en fest. Uanset om det er et lille barn, der må bæres, om det er en konfirmand, der vover sig frem til døbefonten (med mange eller få tanker), eller det er en voksen, som måske efter mange års tilløb eller efter en omvendelse rækker ud efter dåben.

Det er en fest, fordi Gud gør noget i dåben. Det er en fest, fordi vi gør det, som Gud har knyttet så store løfter til: "Den, der tror og bliver døbt, skal frelses; men den, der ikke tror, skal dømmes" (Mark 16,16). Gennem dåb og tro bliver vi frelst til et liv i Guds rige og frelst fra at blive dømt.

I udgangspunktet er vi ikke en del af Guds rige, men kan blive det i dåb og tro. Jesus siger i dåbsbefalingen, at vi bliver hans disciple og en del af Guds rige netop ved at blive døbt og ved at blive oplært (Matt 28,18-20). Han siger også, at Guds rige og evangeliet er for barnet (Mark 10,14f), dvs. den, der ikke kan selv. Dåben og den dertil knyttede tro er stedet, hvor Gud lukker et menneske ind i sit rige.

I vores tid er der strid om dåbens betydning, igen! Særligt er der strid om, hvad der sker i då-

ben: Bliver barnet et Guds barn i dåben? Eller bekræfter dåben blot, at denne Guds skabning også allerede er et Guds barn?

Noget af det centrale i den diskussion er også, hvad man forstår ved Guds tilgivelse og vores behov for den. Det handler bl.a. om arvesynden. Selve ordet findes ikke i Bibelen, men sagen findes: arvet synd og skyld (Sl 51,7. Rom 5,12ff. Gal 5,19ff). Vi er født med syndefaldets konsekvenser og ansvar. Det gør os til medskyldige i synd, og dermed er vores evne og vilje til at søge Guds tilgivelse ødelagt. Og det er vores egen skyld!

Dåben er netop et guddommeligt indgreb i menneskets ellers håbløse situation.

Bibelen og ritualet bruger flere begreber om det, som sker i dåben. Vi bliver vasket rene, vi bliver genfødt, vi bliver nyskabt. Vi bliver "genfødt til et levende håb ved Jesu Kristi opstandelse fra de døde" (1 Pet 1,3, jf. Tit 3,5). Vi havde altså ikke noget håb, men i dåben får vi et levende håb. Og her er tilgivelsen fra Gud indgangen.

Tilgivelsen er nødvendig, og den bliver rakt i det nådemiddel, som Jesus har indstiftet og knyttet løfter til. Uden Guds tilgivelse er der intet håb! Med Guds tilgivelse er der et levende håb! Et håb, som Gud skænker, og som han holder i live ved de andre stop, vi skal gøre i gudstjenesten.

Nadver – med fokus på tilgivelse

Nadveren kan for det utrænede øje og øre virke fremmedartet og uforståelig. Men ved nærmere eftertanke lærer nadveren os rigtig meget om Guds tilgivelse. For det første knæler vi typisk ned ved modtagelsen. Det siger os noget om forholdet mellem Gud og os. Vi knæler i ærbø-

Det forunderlige er, at vi har adgang til den almægtige, barmhjertige Guds hjerte.

I nadveren knæler vi i ærbødighed over for Gud, som er større end os. Vi knæler, fordi vi modtager noget, vi ikke kan kræve.

dighed over for Gud, som er større end os. Vi knæler, fordi vi modtager noget, vi ikke kan kræve. Vi modtager et nådemiddel.

Som bekendt er nadverritualet bygget op om Jesu egne ord fra skærtorsdag. Og der er flere ting, vi lærer om tilgivelsen fra Jesu ord. Vi lærer, at den når langt ud. Tilgivelsens fællesskab når helt ud til de disciple, som senere på natten stak af, da det begyndte at blive farligt. Vi lærer også, at det kan være svært for os at tilegne os Guds tilgivelse. Vi har brug for at få det ind gennem ørerne og gennem munden for at blive ved med at huske, at tilgivelsen gælder for os.

Dermed lærer vi også at tro og huske, at tilgivelsen hviler på det, Jesus allerede har gjort for os. Og det får jeg del i ved at spise og drikke Ham! Og endelig lærer vi ved nadverbordet, at omdrejningspunktet for Guds tilgivelse er Jesu død på korset. Det var dér, soningen blev bragt; det var dér, Guds pagt med sig selv og os blev opfyldt. Det var blodet, der skaffede forsoningen, og i nadveren bliver den rakt til den enkelte – som retfærdiggørelse og tilgivelse for den, der modtager den.

Det er ikke teori og filosofi – det er en levende virkelighed. I ritualet udtrykker vi og får del i den virkelighed, vi kan læse om i Kolossenserbrevet 1,13f: "Han friede os ud af mørkets magt og flyttede os over i sin elskede søns rige; i ham har vi forløsningen, syndernes forladelse."

Hans død flyttede os – og skænker os syndernes forladelse. Det er nådemidlets virkelighed for den, der rækker ud, spiser, drikker og tager imod.

Skriftemål – konkret tilgivelse

Luther satte stor pris på skriftemålet. Han var tæt på at kalde det et nådemiddel, men det mangler den afgørende indstiftelse af Jesus selv.

Skriftemålet kan finde sted på flere måder. Det kan foregå i gudstjenesten, hvor præsten beder og bekender på alles vegne og tilsiger tilgivelsen kollektivt eller ved håndspålæggelse til den enkelte ved alteret. Eller det kan være det private skriftemål, hvor man opsøger en præst eller en anden medkristen og får hjælp til at sætte ord på konkrete synder og får tilsagt tilgivelsen.

Det er stort, at skaberen i udgangspunktet vil velsigne og bevare sin skabning.

Skriftemålet kan ikke mere, end du selv kan læse dig til i Bibelen: Gud tilgiver dig, når du træder frem og beder ham om det. Men mange oplever, at tilgivelsen er nemmere at modtage, når ordene bliver tilsagt af en anden og dermed mere konkret at tro og holde fast ved. De tilgivende ord følges på vej med håndspålæggelse fra en kristen søster eller bror, som hjælper troen til at gribe det.

Hvis man ikke er fortrolig med skriftemålet, kan det virke tungt, opstilt, selvpinerisk og overfromt. Men for mig er skriftemålet en måde at tage alvorligt, at vi både har brug for tilgivelse fra Gud, og at Gud ønsker at give os tilgivelsen.

En central tekst i den forbindelse er Første Johannesbrev 1,5-10. Her bliver vi mindet om, at mørket findes i os og omkring os. Vi bliver mindet om, at tilgivelsen står og falder med det, Jesus er og har gjort for os. Og vi lytter os frem til, at Gud ønsker at række tilgivelsen til den, der søger den. Så skriftemålet er et udtryk for, at vores behov for tilgivelse er reelt, og at muligheden for, at tilgivelsen kan gives fra Gud til os, også er reel. På den måde understreger skriftemålet, at tilgivelsen fra Gud til dig og mig er tilgængelig.

Velsignelse – sendelse med tilgivelse

I slutningen af gudstjenesten bliver vi sendt hjem med tilgivelse – i trykthed og til tjeneste. Det sker med velsignelsens stærke ord, som Gud gav til Aron og hans sønner (4 Mos 6,23-27). Midt i alle anordningerne om templets indretning får Aron ordene fra Herren selv, som han må

velsigne folket med.

For mig er pagten og templet med til at åbne velsignelsens ord. Det er stort, at skaberen i udgangspunktet vil velsigne og bevare sin skabning. Vi har som skabte i Guds billede en plads i Guds hjerte. Der er et skaberhjerter, som banker for os, og afkastet er, at vi bliver velsignet og bevaret i en verden, hvor synd, ondskab og død også råder.

Men Gud er mere end skaber; han er også frelser. Frelser af et slavefolk, der fik et land, fordi Gud havde lovet det. Frelser for enhver, som vil vende sig til verdens frelser. Og som frelser lader Gud sit ansigt lyse over os og er os nådig. Han løfter sit ansigt mod os og giver os fred.

Det udfald er ingen selvfølge. For en del år siden var jeg i Colosseum i Rom. På et tidspunkt spurgte jeg en guide om, hvor kejseren egentlig havde siddet og vendt tommelfingeren op eller ned i forhold til de kæmpende gladiatorers skæbne – skulle de leve, eller skulle de dø. Og guiden pegede på et kors. Colosseum blev på et tidspunkt indviet som kirke, og på kejserens plads stod der nu et kors.

Det er det, som skete på korset, der gør, at Gud lader sit ansigt lyse over os og er os nådig og giver os fred.

Tilgivelsen fra Gud bærer

Tilgivelsen fra Gud er et bærende ele-

ment, særligt i en luthersk gudstjeneste. Med bønner, salmer, dåb, skriftemål, nadver og velsignelse, som hjælper os hver især til at se og høre vores behov for Guds tilgivelse og hjælper med at pege på, hvor Guds tilgivelse kan blive vores.

Ved gudstjenesten lytter jeg mig til mit behov for Guds tilgivelse. Og jeg lytter, spiser og drikker, tror og har tillid til, at Guds tilgivelse gælder mig. Samtidig gør vi det i fællesskab – et fællesskab, som holder Guds tilgivelse i levende erindring i fællesskab om og tjeneste for den Gud, der løfter sit ansigt imod mig og er mig nådig – for Jesu skyld!

Dermed ender vi et sted, hvor artiklens overskrift – ”Er Gud for os, hvem kan da være imod os?” – giver liv og mening. Gud er for os som skaber; hele hans almægtige skabervilje rækker ud efter os. Og når Gud er for os, betyder det i øvrigt mindre, hvad andre tænker om os.

Vi er dog født med og lever med en modstand mod Gud og kan ikke nå hans tilgivelse. Men gennem Jesus Kristus har Gud forsonet sig med os, så han kan tilgive os. Den tilgivelse rækker han til os, når vi søger nådemidlerne.

Her når skaberen sin skabning. Her når frelseren den fortabte – tilgivelsen bliver formidlet til liv og tjeneste. Det er et under, at det sker. Det formidler, at Gud er for mig!

TEMA

Tilgiv hinanden

AF LOUISE SØLVSTEN NISSEN

Er tilgivelse en selvfølgelig ret, jeg har, eller en position, jeg står i som et forvandlet menneske?

Louise Sølvsten Nissen,
f. 1977

Lærer på LMH og psykolog
lsn@lmh.dk

Vi taler ofte om Guds tilgivelse og til tider også om tilgivelsen mellem mennesker. Men gør det nogen konkret forskel i hverdagslivet? Betyder den mellem menneskelige tilgivelse noget særligt? Eller bliver det mest en teoretisk ting og noget, vi skal lære børnene som en del af en god kristen opdragelse?

Tilgivelsens nødvendighed og pris

Guds store tilgivelse er altafgørende for os. Ingen tvivl om det! Men faktisk er tilgivelsen mellem os mennesker også af afgørende betydning. Sat på spidsen: Intet fællesskab kan opretholdes uden tilgivelse. Et ægteskab eller et venskab, hvor der ikke er tilgivelse, vil før eller siden gå i opløsning. Vi gør alle fejl – store og små fejl. Hvis vi ikke tilgiver hinanden, vil retten til at være vred, bære nag eller have krav på erstatning snart forgifte vores indbyrdes relationer.

Men tilgivelse er netop at give afkald på at straffe, revse eller være vred på en anden pga. en begået forseelse.¹ Psykologen R. Armitage fastslår ligeledes: "At tilgive er at løse, at frafalde alle krav; og at blive tilgivet betyder at blive sat løs."

Tilgivelse er altså ikke gratis. At tilgive er selv at tage det tab, der er overgået én, og skrive det

på sin egen regning. Et eksempel kan være: Hvis den, der ved falsk tale har fået ødelagt sit gode navn og rygte, tilgiver den, der bagtalte, giver han dermed afkald på erstatning, afkald på at forklare sig på den andens bekostning og står dermed selv med tabet.

Samtidig sætter tilgivelse også fri. Tilgivelse sætter den skyldige fri fra gælden og sætter den forurettede fri af vreden, hævnens og bitterheden. Men tilgivelsen koster stadig, og det er altid den forurettedes valg at vælge tilgivelsens vej, aldrig den skyldiges ret.

Tilgivelsens og gengældelsens love

Jesus fortæller i en lignelse (Matt 18,21-35) om en tjener, der skylder enormt meget, men får sin gæld eftergivet af kongen. Kort efter møder tjeneren en medtjener, som skylder ham lidt. Den tjener, der netop har fået slettet sin gæld, holder på sin ret og vil have tilbagebetalt de langt færre penge, medtjeneren skylder ham. Da kongen hører, hvad der er sket, trækker han sin generøse eftergivelse tilbage og kræver, hvad den første tjener retmæssigt skyldte ham.

Lignelsen undrer og skræmmer mig. Hvordan kan det være, at Gud, der er kongen i historien, kan tilbagekalde den benådning, den tilgivelse,

FOTO: ISTOCKPHOTO

han én gang har givet?

Jeg tror, svaret afhænger af, om tilgivelsen opfattes som en selvfølgelighed, man automatisk får overrakt, eller som en position, man nu står i som et forvandlet menneske.

Hvis tilgivelsen bare forstås som en selvfølgelighed, vi automatisk får, kommer Gud også til at fremstå som lunefuld, som én, der ikke står ved sine handlinger, når han trækker tilgivelsen tilbage.

Hvis tilgivelsen derimod er en position, man nu står i som et forvandlet menneske, ser det anderledes ud. Da kan tjeneren være bestemt af én ud af to positioner, eller vi kunne sige et ud af to riger: gengældelsens eller tilgivelsens rige.

Tjeneren i lignelsen var i udgangspunktet bestemt af gengældelsen. Han blev af kongens nåde budt ind i tilgivelsens rige, hvor det ikke er gengældelsens men tilgivelsens love, der gælder. Der kunne han få eftergivet al sin gæld.

Men da tjeneren ser sin medtjener, vælger han at gå tilbage til gengældelsens position og følge gengældelsens love. Han kræver at få sine pen-

ge, hvilket er hans ret, så længe han befinder sig i gengældelsens rige. Men når han vælger at lade gengældelsens lov gælde, stiller han sig samtidig uden for den tilstand, hvor han selv kan blive tilgivet.

Tilgivelsens ekko

Tjeneren lod sig ikke bestemme af den store barmhjertighed og gældseftergivelse, han havde fået. Han glemte, at han i sig selv var skyldig, men også eftergivet. Han glemte, at hans livssituation var blevet forvandlet af tilgivelsen. Derfor blev han ikke et ekko af den store tilgivelse, han havde fået.

Jeg tror, et vigtigt element i tilgivelsen er, at vi får øje på den store tilgivelse, vi selv har fået. Vi må fordybe os i den — og lade os bestemme af den.

Guds tilgivelse bliver dermed ikke kun en tilgivelse, der handler om relationen mellem Gud og mig. Men Guds store tilgivelse bliver også den mellem menneskelige tilgivelses forudsætning. Den tanke minder om apostlen Johannes'

Tjeneren, der netop har fået tilgivet sin egen gæld, kræver, at hans medtjener betaler, hvad han skylder. Han vælger dermed at træde ind under "gengældelsens lov" igen, og stiller sig dermed uden for den tilstand, hvor han selv kan blive tilgivet.

Sat på spidsen: Intet fællesskab kan opretholdes uden tilgivelse.

ord: "Vi elsker, fordi han elskede os først" (1 Joh 4,19). Og jeg fristes til at fortsætte: Vi *tilgiver*, fordi han tilgav os først.

Bønner fra Fadervor peger i samme retning, når det hedder "Forlad os vor skyld, som også vi forlader vore skyldnere" (Matt 6,12). I tilgivelsens rige får vi lov at blive et ekko af den større tilgivelse, vi selv har mødt, når vi tilgiver andre.

Tilgivelse i det levede liv

Hvad betyder det i praksis? Det betyder, at vi først og fremmest må modtage Guds tilgivelse og lade os bestemme af den. Dernæst betyder det, at vi helt konkret skal finde ud af, hvad vi skal tilgive: Hvem er jeg vred på? Hvem bærer jeg nag til og hvorfor?

Elisabeth Elliot, hvis mand blev myrdet af de indianere, han ville fortælle evangeliet, har vidnet om, at når vi tilgiver, må vi fralægge os alle vores rettigheder.² Det kan betyde, at vi må fralægge os retten til at blive forstået, retten til at "have noget på den anden" eller retten til at få noget igen, som retmæssigt var vores.

Det betyder også, at vi må gøre det, der skal gøres over for den person, der har gjort os fortræd. Hvis vedkommende beder om tilgivelse, må vi tilgive. Men beder personen ikke om tilgivelse (måske angrer han eller hun ikke engang), må vi tilgive personen i vores sind. Måske vi skal bede for personen og bede om nåde til at kunne tilgive.

Den svære tilgivelse

Det koster altid noget at tilgive; og nogle forseelser har en virkelig høj pris. Nogle krænkelse

har sat dybe spor og livslange ar. Derfor skal der ikke tales let om det at tilgive – og slet ikke om at tilgive synder, der har forårsaget stor skade.

Men den eneste frigørende vej er tilgivelsens vej. Tilgivelse kan tage tid og være en lang proces. Det kan være, vi har brug for sjælesørgerisk og psykologisk hjælp undervejs. Det er muligt, at alting ikke bliver som før, og at det forkerte, der er sket, har konsekvenser – også selv om vi har tilgivet. Men lever vi i tilgivelsens rige, må selv de mennesker, der har krænket og såret os mest, også ses i nådens lys.

Hvis det skal lykkes, må vi fordybe os i den tilgivelse, vi selv har fået. Vi må se hen til Jesus, "som fandt sig i en sådan modstand fra syndere, for at vi ikke skal blive trætte og miste modet" (Hebr 12,3).

Den generøse eftergivelse af skyld, vi har fået, kostede Jesus meget. Han blev misforstået og bagtalt, han blev ikke værdsat og set, som han burde. Han blev løjet om, afvist og udnyttet. Han ved, hvad det vil sige at have retten på sin side, men selv at tage tabet og skrive det på sin egen regning. Han forstår om nogen, at tilgivelse koster. Men han tog også den gæld, der var min og din og eftergav os den.

Vi er af Kongens nåde inviteret ind i tilgivelsens rige. Der får vi lov at slippe alt vores eget og få alt hans: "Jeg lever ikke mere selv, men Kristus lever i mig" (Gal 2,20).

Der må jeg give slip på min ret til hævn og vrede. Måske mister jeg det at blive forstået. Måske ser mennesker ikke, hvad det kostede mig, at andre gjorde mig ondt. Måske får jeg aldrig anerkendelsen af, at det var mig, der havde ret. Måske kommer jeg til at lide tab.

Tilgivelse koster. Men som Elisabeth Elliot konkluderede i sin bog: "Hvorfor ikke blive misforstået og lide tab? Mit liv er i Kristus."

Dér handler mellemmenneskelig tilgivelse ikke kun om børneopdragelse og gode hensigter. Der er livet på spil – for den enkelte og for relationen. Der kan det blive meget konkret, og det kan koste. Men vi tilgiver, fordi han tilgav os først.

1 Ordbog over det danske Sprog, Dahlerup, 1946

2 E. Elliot: *As we forgive those*, 1992

Når du tilgiver

AF MATHIAS SECHER ROM

Når du tilgiver, gør du det helt,
ikke manipulerende splittet og delt.
Længe før du har set nogen bedring og bod,
skyller ud med en knusende kraft,
som en brusende flod:
Skybrud af nåde,
guddommelig gåde,
drivende våde
forstår vi, at du er god.

Det kan ske, at jeg gør noget godt,
men du ved, at mit indre er kynisk og råt.
Og hvis ikke du tilgav, barmhjertige Gud,
var jeg overladt helt til mig selv,
når din vrede brød ud.
Skybrud af nåde ...

Jeg må mumle min ydmyge tak,
når du tilgiver, selvom mit liv ligger brak.
Gud, jeg ønsker at leve med døren på klem
til den frugtbare verden, som venter,
mit rigtige hjem.
Skybrud af nåde ...

Fællessang 4, nr. 127

Mathias Secher Rom, f. 1983

Frimenighedspræst

mathias@brammingfrimenighed.dk

GODT SAGT

*Når man har afskedit Gud og altså ikke længere
kan søge tilgivelse hos ham, men selv må producere
sin egen tilgivelse, falder man let for fristelsen til at
postulere påstanden: Jeg fortryder intet!*

NIELS JØRGEN CAPPELØRN

*Kun det utilgivelige har brug
for at blive tilgivet.*

TEMA

Er der grænser for tilgivelse?

AF FLEMMING BAK POULSEN

*Mange af os har nok et Disney-agtigt billede af tilgivelse:
To mennesker, der har været så grueligt meget igennem, falder
hinanden om halsen og lever lykkeligt til deres dages ende.*

Flemming Bak Poulsen,
f. 1974

Sognepræst i Rønnevang Kirke,
Taastrup
fbp@km.dk

Kan man tilgive et overgreb, som har gjort varig skade? Er det ikke for billigt bare at tilgive – bør den skyldige ikke også tage sin straf? Kan man tilgive en, der ikke erkender sin skyld? Er der grænser for, hvad man kan og skal tilgive?

Tilgivelsen er kompleks. På den ene side har næsten alle mennesker en forestilling om tilgivelse, og samtidig er det ikke nemt at formulere enkelt og præcist, hvad tilgivelse er. Tilgivelse spiller en rolle i de fleste religioner og på så forskellige arenaer som psykologi, filosofi og politik.

Der er ingen tvivl om, at vi har brug for hinandens tilgivelse. "Ingen fremtid uden tilgivelse" er den rammende titel på den nyligt afdøde sydafrikanske ærkebiskop Desmond Tutus bog om tilgivelse. Vi mennesker kan ikke undgå at såre hinanden, men vi kan heller ikke undvære hin-

anden. Vi er syndere, der er skabt til fællesskab. Derfor har vi brug for tilgivelse.

Tilgivelsens skønhed

Den japanske kunstform kintsugi går ud på at reparere et ituslået stykke porcelæn med guld, så vaser, skålen eller tallerkenen er smukkere efter reparationen. Det er et godt billede på tilgivelsen og tilgivelsens skønhed.

Når et menneske krænker eller sårer et andet menneske, bliver noget slået i stykker. Vi kan ikke skrue tiden tilbage og gøre det gjorte ugjort. Men tilgivelsen er det ædle guld, som kan lime skårene sammen igen, så noget nyt og smukkere opstår. Krænkelser efterlader grimme ar, men mennesker bliver smukkere af at tilgive. Tilgivelse er aldrig nemt – tværtimod – men både offer og krænker vokser igennem tilgivelsen.

FOTO: ISTOCKPHOTO

Tilgivelsens umulighed

I egentlig forstand er tilgivelse umulig. Den er et paradoks, et under eller et mirakel. Den danske teolog K.E. Løgstrup siger, at det kun er i mødet med utilgivelige krænkelser, vi har brug for tilgivelsen. Det tilgivelige kan vi sagtens bære over med, undskylde eller se igennem fingre med. Kun det utilgivelige har brug for at blive tilgivet.

Tilgivelse er ikke noget, vi bare gør eller kan beslutte os for. Det står ikke i vores magt. Tilgivelsen møder os altid som en gave fra et større sted, både når vi får den gave at kunne tilgive det utilgivelige, og når vi får den gave at turde tro på, at vi er tilgivet for det utilgivelige, vi har gjort.

Tilgivelsens karakter af gave peger i retning af Gud som den, der sender tilgivelsen ind i vores verden. Ingen har som Guds søn insisteret

på tilgivelsen. Ifølge Jesus er der ingen grænser for, hvor ofte vi skal tilgive ("77 gange" betegner formodentlig det uendelige). Tilgivelsen skal være "af hjertet", og på korset bad han selv om tilgivelse for sine bødler (Matt 18,22. Luk 23,34).

Formuleringen af Jesu bøn på korset er værd at bemærke: "Fader, tilgiv dem, for de ved ikke, hvad de gør." Tilgivelsen er ikke en ting, Jesus giver til sine bødler, men noget, han beder sin fader om at give. For den dybt krænkede kan der ligge en befrielse i tanken om, at tilgivelsen ikke er noget, *jeg* skal give den anden. Jeg kan i stedet bede *Gud* om at give dét til den anden, som jeg ikke magter.

Hvordan ser tilgivelsen ud?

Mange af os har nok et Disney-agtigt billede af tilgivelse som to mennesker, der har været så

Når et menneske krænker eller sårer et andet menneske, bliver noget slået i stykker. Tilgivelsen er det ædle guld, som kan lime skårene sammen igen, så noget nyt og smukkere opstår.

Tilgivelsens karakter af gave peger i retning af Gud som den, der sender tilgivelsen ind i vores verden.

grueligt meget igennem og falder hinanden om halsen og lever lykkeligt til deres dages ende. Jeg tror, vi skal tænke meget bredere om, hvad tilgivelse er.

Tilgivelse kan være fuld af smerte, sorg, vrede – måske endda had. Tilgivelse er ikke det samme som mildhed. Det kan være en livsvigtig del af tilgivelsen at fastholde det forkerte som forkert – for overhovedet at komme i nærheden af ægte tilgivelse.

Den norske teolog Paul Leer-Salvesen citerer en kvinde, som har været udsat for seksuelle overgreb: "Alt for mange kristne har bedt mig tilgi og glemme, legge mig alt sammen. Pisspreik! Jeg må huske, hate og føle for i det hele tatt å kunne bli i stand til en rein tilgivelse. Da først får jeg fred."

Tilgivelsen skal være af hjertet, hvis den skal være noget værd.

Selv om tilgivelsen er en himmelsk gave af det reneste guld, hører den til midt i den blodige, grusomme og skrøbelige affære, som menneskelivet nogle gange er. Det er det, Jesus insisterer på. Selv om tilgivelsen er guddommelig, hører den til i menneskenes verden – og skal gøre en forskel, netop når tilværelsen er allermest blodig, grusom og uforståelig. Det er kun det utilgivelige, der kalder på tilgivelse.

I det følgende vil jeg fokusere på tre særligt udfordrende grænseflader, som samtidig kan være med til at tydeliggøre, hvad

tilgivelse er og ikke er. Det handler om, hvordan tilgivelsen forholder sig til henholdsvis straf, magt og anger.

Tilgivelse og straf

Kan man tilgive og samtidig insistere på, at den skyldige skal tage sin straf?

Ja, for der er forskel på tilgivelse og benådning.

Men der er alligevel grund til at gå lidt dybere. Der er nemlig mange forskellige grunde til, at vi straffer, og disse sider af straffen relaterer forskelligt til tilgivelsen.

En grundtanke med straffen er, at den er et forsøg på at genoprette en form for retfærdighed efter en forbrydelse. Det gjorde man ikke gøres ugjort, men med straffen får gerningsmanden mulighed for at "betale noget tilbage" til offeret. Det er et væsentligt element i tilgivelsen både fra gerningsmandens og offerets perspektiv.

For *gerningsmanden* er formålet med straffen, at han/hun skal indse det forkerte, fortryde og sone med henblik på at kunne vende tilbage til samfundet efter at have taget sin straf.

Disse aspekter er alle vigtige dele af tilgivesprocessen fra krænkersiden. Man kan ikke blive tilgivet uden at erkende det forkerte og angre det – det er simpelthen måden at tilegne sig tilgivelsen på for en krænker. Ægte anger er en forudsætning for ægte tilgivelse.

For så vidt står straffen ikke i modsæt-

ning til tilgivelsen. Problemet er, at det er svært at tage skylden på sig, hvis ikke der er håb om tilgivelse. Og man kan diskutere, hvor meget reelt håb om tilgivelse der er i det danske samfund og retssystem efter udstået straf.

For *offeret* kan straffens forsøg på at genoprette en form for retfærdighed være meget vigtig. Det er primært følelsesmæssigt, men kan også have et sikkerhedsmæssigt/præventivt aspekt. Derfor taler man i denne forbindelse om *retsfølelsen*. Et mindre pænt ord er *hævn*.

Det kan være svært at skelne hævnfølelser fra retsfølelser – men måske er netop den skelnen det springende punkt i forhold til tilgivelse. Hævn er det modsatte af tilgivelse. Derfor vil tilgivelse indebære, at man tøjler hævnfølelserne. Det skal ikke forveksles med fortrængning – man har næppe tilgivet af hjertet, hvis man ikke har mærket hævnfølelsen (og hvis ikke der er hævnfølelser, er der nok ikke sket noget utilgiveligt).

Selve det at samfundet straffer på offerets vegne, er væsentligt for at tøjle hævnfølelsen og undgå selvtægt. Det er parallelt til den bibelske tanke om, at hævnen tilhører Herren (Rom 12,19). Nogle gange er det mest tilgivende og nådige, et menneske kan gøre, at overlade hævnen til Gud.

Tilgivelse og magt

Forholdet mellem tilgivelse og straf hænger sammen med forholdet mellem tilgivelse og magt, fordi straffen er et forsøg på at udligne magtbalancen.

Det utilgivelige er en form for magtmisbrug. Krænkeren har misbrugt sin magt over for offeret. Til gengæld kan man sige, at offeret har den moralske magt, efter

krænkelsen er sket.

Tilgivelse er en alternativ magtform, som lige-stiller offer og krænker. Der er også magt i tilgi-velse og kærlighed, og når Jesus taler om fjen-dekærlighed og om at vende den anden kind til, handler det ikke om selvudslettelse og svaghed, men om at insistere på en anden og stærkere magt end voldens. Er det ikke den, som efter at være blevet slået på den ene kind, vender den anden til, der viser sig som den suverænt stær-keste?

Men også tilgivelsens magt kan misbruges, så den bliver et instrument til at fastholde en skæv magtfordeling. Derfor er der grund til at være varsom med tilgivelsen, særligt når der er tale om ulige magtrelationer. Forholdet mellem børn og forældre, magtmennesker i menighe-den og konfliktråd, hvor gerningsmand og of-fer mødes, er eksempler på relationer, hvor man skal være på vagt, når der tales om tilgivelse. Et grundlæggende træk i misbruget af tilgivelsens magt handler om at skelne mellem ægte og falsk anger, som jeg vil komme ind på i det følgende.

Tilgivelse og anger

Man kan godt tilgive en, der ikke erkender sin skyld, og det kan være vigtigt at gøre, for at of-feret kan komme videre. Men det er ikke altid, man skal formidle tilgivelsen videre til krænke-ren. Det kan faktisk være det rigtige at sige – og fastholde: "Jeg kan først tilgive dig, når du angrrer."

Som tidligere nævnt kan man ikke blive til-givet uden at erkende og angre sin skyld. Men ikke al anger er, hvad den giver sig ud for at være. Ægte anger retter sig mod den anden og den skade, krænkeren har forvoldt. Men en hel del anger er egoistisk og selvcentreret: "Jeg har det så dårligt med, hvad jeg har gjort. Kan du tilgive mig, så jeg kan få det bedre med mig selv?" Det er grundmønsteret for tilgivelsesma-nipulation. Den slags er ikke tilgivelse, men en

ny krænkelse af offeret.

Problemet er, at vi ikke kan se, hvornår an-geren er ægte (måske ikke engang hos os selv og slet ikke hos andre). Derfor kan straf og forsoningsskridt være vigtige elementer i en tilgivelsesproces – som tegn på, om angeren er oprigtig eller ej.

I den forbindelse kan det også være nyttigt at skelne mellem tilgivelse og tillid. Et er at tilgi-ve den anden, noget andet at have tillid til ved-kommende igen.

Findes tilgivelsen?

Er der grænser for, hvad man kan og skal til-give? Psykologisk set: ja. Og for det enkelte menneske er det livsvigtigt at respektere disse grænser. Hvis tilgivelsen ikke er "af hjertet", er den ikke noget værd – og faktisk lever både of-fer og krænker bedre uden falsk tilgivelse.

Samtidig er halvhjertetheden desværre et vil-kår ved menneskelivet. Vi kan hverken tilgive eller angre helhjertet. Måske er der en afgøren-de forskel på halvhjertet tilgivelse og halv tilgi-velse? Den første er falsk, den anden er ægte, men ufuldkommen.

Teologisk set er der ikke grænser for tilgivel-sen. Jesus insisterer på grænseløs, hel og ægte tilgivelse. Det rene guld, som kan reparere det utilgivelige.

Pointen er ikke at spille psykologien ud mod teologien, eller at den ene overtrumfer den an-den. Vi har brug for både psykologiens grænser og teologiens grænseløshed. Tilgivelsens land-skab er kontrastfyldt – men uendeligt smukt og løfterigt.

Det overraskende er ikke, at det med tilgi-velsen mellem mennesker er svært. Det over-raskende er, at der er tegn på, at tilgivelsen findes. Mange mennesker kan fortælle om til-givelse. Midt i det falske og fordrejede kan vi i glimt møde det ægte. Og ellers var vi ilde stedt. Vi har brug for håbet om, at tilgivelsen findes. ■

Forslag til videre læsning:

Tilgivelse af Paul Leer-Salvesen, Hans Reitzels Forlag 2004

Tilgivelse er ikke for tøsedrenge af Flem-ming Bak Poulsen, LogosMedia 2014

Ingen fremtid uden tilgivelse af Des-mond Tutu, Rosinante 2000

Tilgivelsens bog af Mpho og Desmond Tutu, Kristeligt Dagblads Forlag 2014

HORISONT

SPALTEN, HVOR REDAKTIONENS MEDLEMMER VIL FORSØGE AT SÆTTE AKTUELLE OG PRINCIPIELLE FORHOLD IND I EN STØRRE SAMMENHÆNG.

Rygter om **krig**

Mens dette skrives, står vi i en højspændt situation, hvor Rusland har opmarcheret over 100.000 soldater og masser af krigsmateriel på grænserne til Ukraine, så landet næsten er omringet. Situationen er sprængfarlig, for selv om alle siger, at de ikke ønsker krig, virker det, som om der bare skal en provokation, en misforståelse eller et uheld til at starte krigen. Og den vil måske – måske ikke – have uoverskuelige konsekvenser. Om ikke umiddelbart, vil det påvirke international politik i tiden, der kommer.

Jeg kan af gode grunde ikke vide, hvad der er sket, fra jeg skriver det her, indtil du læser det. Om der er sket "ingen-ting" eller "alting".

På lidt længere sigt frygter militæranalytikere, hvad der kommer til at ske i det Sydkinesiske hav, hvor Folkerepublikken Kina gør krav på diverse territorier og med tiden vil indlemme Taiwan i Folkerepublikken. Kina har altid anset Taiwan for en "løsrevet provins", hvilket Taiwan – et el-

ler andet sted – også selv gør. Det nye er, at landet er ved at være stærk nok til at overveje, om det er risikoen værd at forsøge.

Det er ikke afgørende, om det sker eller ej.

Pointen er, at vi befinder os i en usikker verden, som er mere usikker end længe.

Den kolde krigs faste blokke gav ganske vist et koldt gys grundet enorme mængder militært udstyr, herunder atomvåben nok til at udslette jorden. Men der var en forudsigelighed og en kendt styrke hos både NATO og Warszawa-pagten, som gjorde, at alle tænkte sig grundigt om.

Så faldt muren, og USA stod alene tilbage – for en tid. Siden er det myldret frem med trusler af økonomisk og terroristisk tilsnit eller mennesker, der lever i deres egen konspiratoriske verden. Det har øget usikkerheden en del.

Nu står vi over for "rygter om krig" eller måske endda "krigsalarm", som Jesus kalder det (Matt 24,6). Rusland og Kina gør USA rangen stridig

som verdens stærkeste magt. En situation med flere konkurrerende og flydende magtblokke, som ikke er ulig den, der var inden første verdenskrig.

Jesus siger, at vi ikke skal lade os føre vild eller skræmme (Matt 24,4.6). Måske er vi på vej ind i de allersidste tider. Måske står Jesus ikke lige for døren. Ingen ved det.

Men uanset hvad, gælder disse ord: Jesus er historiens Herre. "Jeg har sagt jer det hele forud" (Mark 13,23).

Når du får dette magasin i hånden, er vi ved påsken. I påsken så Jesus ud til at have tabt. Han blev fanget, tortureret, dømt og korsfæstet. Mørket havde magten. Tilsyneladende. Disciplene var bange påskedag, og der var en deprimeret stemning over det hele.

Og så er det, at den opstandne og levende Jesus står midt iblandt disciplene og siger "fred være med jer" (Joh 20,19). Jesus har ikke overladt os til os selv, onde mennesker, Djævelen eller krigsmaskiner. Han har ikke lovet, at vi skal und-

gå forfølgelse, krig og smerter. Men han er hos os; sejrshelten fra Golgata.

Vi har et sted at gå hen med vores bekymringer og det, der er værre. Vi sejrer med Kristus, så "hvem kan skille os fra Kristi kærlighed?" (Rom 8,37.35).

Alex Dahl Karlsen

Jeg tror på, at bevidstheden om vores arvesynd og om Guds nåde kan virke frisættende fra præstationssamfundet.

Det super-sunde liv

På TV2 kan man lige nu følge sæson 3 af dokumentarserien *Min sindssygt sunde familie*. Hvis du spørger mig, er det god fjernsyn. Vi får her et indblik i en families liv – med fokus på deres livsstil i forhold til kost, motion og mental sundhed. Det er interessant at blive lukket ind i deres overvejelser, og man får lov til at se, hvordan de lever i overensstemmelse med deres overbevisning.

Vi lever lige nu i en tid med et helt enormt fokus på sundhed – i øvrigt samtidig med at befolkningen i stigende grad er usund. Det er selvfølgelig opgjort i Body Mass Index (BMI), hvor de seneste data viser en stigende overvægt blandt børn.

Men hvad er det sunde liv egentlig? Som sundhedsforsker Bente Klarlund Pedersen siger, er der mange måder at leve et sundt liv på. I programmet bliver resultatet af det sunde liv målt og vejlet – hvor stor er fedtprocenten og muskelmassen? Er der rester af sprøjtemidler i kroppen? For

med en lav fedtprocent og en stor muskelmasse og med så få sprøjtegifte i kroppen som muligt er kroppen sund.

Men er det så det sunde liv? Hvordan måler vi på psykens trivsel? Hvordan vurderer vi det hele menneskes sundhed? Der er ingen tvivl om, at det er vanskeligt.

Nye resultater fra Den Nationale Sundhedsprofil, hvor mere end 180.000 danskere har svaret på spørgsmål om deres fysiske og psykiske helbred, viser en alarmerende tendens. Blandt de 16-24-årige er andelen af unge mænd, som scorer højt på stressskalaen, steget fra 11,3 % til 31,2 % siden 2010. For kvinderne er det steget fra 15,8 % til 34,4 %.

Dataene er selvrapporterede, hvilket selvfølgelig giver en vis usikkerhed, men ikke desto mindre må stigningen siges at være reel. Svarene er indsamlet i foråret 2021 lige efter endnu en corona-nedlukning. Så en del af forklaringen kan måske ligge her. Men vi går fortsat usikre tider i møde,

og den stigende strøm af dårlige nyheder må forventes at påvirke os.

Hvorfor bringe det op i *Budskabet*? Det gør jeg af tre grunde: Hvis dit humør svinger, er du ikke den eneste. Dernæst: Vi har brug for hinanden for at have det godt. Og: Vi har brug for Gud!

Mit værd kan ikke måles og vejes på mine resultater, det være sig i forhold til træning, sund kost eller arbejde. Jeg har værdi for Gud, fordi han har skabt mig. Jeg er elsket af Gud. Jeg sættes fri af sammenligningens forbandelse.

Vores liv er ikke perfekt, og ej heller vores krop. For vi lever i syndefaldets verden, og dermed er drømmen om det perfekte liv ikke bare urealistisk, men helt umulig her og nu. Det perfekte er foran os, men ikke som noget, vi selv kan kæmpe os til ved hjælp af meditation, træning, sund kost eller andet.

Mere end noget andet tror jeg på, at bevidstheden om vores arvesynd og om Guds nåde kan virke frisættende fra præ-

stationssamfundet.

Sundhed handler om det hele menneske: både krop, psyke, relationer og ånd. Men nogen enkel opskrift på det sunde liv findes ikke, for vi er alle forskellige.

Noget ved vi dog: Evangeliet om Jesus og nåden, der er ny hver morgen, er frisættende – også på en måde, som er sund for vores mentale helbred. Men ikke så vi har et nemmere liv foran os end andre – vi er bare ikke alene om det. Gud har givet os det kristne fællesskab, hvor vi kan være til støtte og opmuntring for hinanden, og så har han lovet selv at gå med os. Han er Vejen, Sandheden og Livet.

Helene Schou Andersen

FOR TROEN

Gud ønsker dit hjerte

AF MANUEL VIGILIUS

*Gud ønsker mere end vores respekt, forståelse og tjeneste.
Han ønsker at elske os, så vi elsker ham.*

I Johannes' Åbenbaring giver Gud os adgang til en del af virkeligheden, vi ikke umiddelbart kan sanse eller tænke os til: virkeligheden bag virkeligheden. De ultimative realiteter, det, som tilværelsen egentlig handler om, både nu og i evighed.

I bogens første kapitel viser Jesus sig for Johannes i et herligt syn, der kommunikerer, hvad der kendetegner den opstandne Jesus på en måde, så vi kan "se" det: skønhed, magt, sandhed og hellighed.

I de følgende to kapitler giver Jesus en række skarpe, kærlige analyser, opmuntringer, advarsler og løfter til de syv menigheder, som er bogens oprindelige modtagere.

Det vil være en god idé at læse kapitel 2-3 nu ...

En balanceret analyse

Der er et mønster i hans henvendelser til menighederne:

Først: "Jeg kender din gerninger."

Den opstandne Jesus ser alt – også det, som er usynligt for os – og han vurderer alt, hvad han ser. Hans øjne er som "luende ild" (1,14). Han er læge og dommer. For at vi kan redde både vores eget liv og dem, vi er i forbindelse med, lægger han det hele frem for os, så vi kan se sandheden i øjnene. Det gode såvel som det onde.

Dernæst kommer han med en anerkendelse af det positive, der er at sige om den pågældende menighed. For Jesus er ikke kritiksyg eller uden blik for det gode, som troen på ham har frembragt i vores liv og menigheder. Han anerkender det. Glæder sig over det.

Så for det *tredje*: Et "men ..." Derefter følger en præcis og konkret kritik af det, som menigheden må gøre op med.

For det *fjerde*: En opfordring og opmuntring til omvendelse.

Og *til slut*: Et løfte om belønning til "den, der sejrer".

Ultimativ kærlighed

Jeg studser over, hvor ærlig og direkte Jesus er i sin kritik af menighederne. Mange af os har

måske et billede af Jesus som kærlig, tilgivende og mild – og det er han! Men hans kærlighed er af en særlig karakter. Den er dybere, mere vis og mere omfattende end nogen andens.

Jesu kærlighed er ultimativ som hans person og karakter. Det betyder bl.a., at han ikke *primært* ønsker for os, at vi må blive bekræftet eller få det bedre med vores situation. Det afhænger helt af vores tilstand. Han ønsker, at vi må se den åndelige virkelighed, som den er, og at det syn må bringe os i overensstemmelse med hans vilje og vores bestemmelse.

Som den kompetente og troværdige læge han er, indebærer det bl.a. et ærligt og skarpt blik på sygdomme og skavanker i vores liv.

Gerninger, belønning, sejr

Derudover er der især tre ting, jeg hæfter mig ved:

- Når Jesus stiller sin diagnose, har han tilsyneladende mere fokus på *gerninger*, end jeg har. Ikke gerninger som grund til frelse, men gerninger som udtryk for, hvad der bor i hjertet. Hvad der virkelig driver os. Sandheden er, at vi kan lyve med munden – for andre og endda for os selv. Men vores *liv* lyver ikke. Det viser, hvem eller hvad vi virkelig stoler på. Hvad og hvem vi virkelig frygter og elsker.

Jesus virker til at være på linje med sin halvbror Jakob: En tro uden gerninger viser, at troen er død. At den er en ikke-tro (Jak 2,26).

- Det er også bemærkelsesværdigt, at Jesus igen og igen giver løfter om *belønning*. Da han gik på jorden, befalede han sine disciple at give afkald – men ikke for ingenting; ikke bare fordi "det er rigtigt at gøre". Han sagde: Giv afkald på de *mindre* goder for at få det, som er *meget bedre*. Giv afkald *her og nu* for at få det, som *varer ved*.

Jesus er ikke en søjlehelgen eller en fjende af nydelse, tryghed og glæde. Han vil blot, at hans disciple vinder den største glæde. Og han bruger bevidst løfter om belønning for at understøtte sit kald.

ARTIKLEN ER DEN ANDEN AF FIRE I EN ARTIKELSERIE, HVOR MANUEL VIGILIUS GIVER OS ET INDBLIK I DE FØRSTE FEM KAPITLER I JOHANNES' ÅBENBARING OG PEGER PÅ BUDSKABETS AKTUALITET.

Manuel Vigilius, f. 1970
Kommunikationschef i COWI
mvigilius@gmail.com

- Og så er han helt klar på, at for en kristen og en menighed, handler det ikke om tab, men *sejr*. Ultimativt sejr. Sejr over synden, døden og Djævelen. Vi betoner gerne nederlaget som noget fint og vigtigt for at blive sandt omvendt. Og der *er* virkelig noget i os, som må dø, for at nåden kan komme til og blive alt for os. Men tab og død er ikke *endemålet*. Vi må ikke hengive os til dødsdrift og sortsyn. Vi sætter alt ind på at *vinde guld*. Det, der holder i evighed.

Måske er der et fokus i de tre ting her, som vi med fordel kan tage ved lære af og lade smitte af på vores forestillinger og forkyndelse? Det er trods alt Jesus, der taler.

Gud giver os mange formaninger og påbud, der drejer sig om vores livsførelse, men der er én ting, han ønsker frem for alt: at du elsker ham.

Korrekt og kold

Hans første analyse og hilsen angår menigheden i Efesos, og den vil jeg dvæle ved her.

Efesos var den største og vigtigste by af de syv, der er nævnt her. Der var tale om noget af en præmiemenighed: Apostlen Paulus havde brugt to år på at plante og opbygge menigheden dér. Timotheus havde brugt tid der. De kæmper for troen, sandheden og Guds rige. De er kritiske og udholdende. De har adskilt sig fra vranglærerne. De er nærmest som en god missionsforening!

"Men jeg har det imod dig, at du har svigtet din første kærlighed." Bum.

Hvad mener Jesus?! Kan man være bibeltro og teologisk stærk og udholdende og aktiv i tjeneste mission – og alligevel ikke *elske* Jesus? Ja.

Hvordan? Det er muligt at komme til tro, at få del i Guds ånd og så alligevel stivne i "ret lære" og "ret kristendom", misforstået som blot en korrekt teori og rette slagord, hvor kærlig-

hedens flamme sættes på vågeblus eller kvæles helt.

Præcis som i et parforhold eller et venskab – hvis man ikke prioriterer tid til bare at være sammen, tale sammen, lytte. Rutiner og opgaver overtager, og snart vågner man op i ægtesengen, vender sig om og tænker: Hvem er hun? Hvem er han? Og hvordan i al verden er jeg endt her?!

"Elsker du mig?"

Hvad er Gud først og fremmest? Kærlighed (1 Joh 4,8b)!

Hvad er det første og vigtigste spørgsmål, Jesus stiller sin discipel Peter, da de mødes på stranden efter Jesu opstandelse fra de døde?

Ikke: "Hvem siger du, jeg er?" Ikke: "Hvad er vejen til frelse?" Men: "*Elsker* du mig?"

Kærlighed er ikke én ud af mange attributter ved Gud. At elske ham er ikke en sidevej i Guds åbenbaring til os. Det er selve kernen.

Gud giver os mange formaninger og påbud, der drejer sig om vores livsførelse, men der er én ting, han ønsker frem for alt: at du elsker ham.

Et ægteskab

Det er derfor, han gang på gang sammenligner sit forhold til sit folk med forholdet mellem en brudgom og hans brud – og relationen til ham som et bryllup og et ægteskab (fx Es 54,5f. Hos 2,19f).

"Derfor skal en mand forlade sin far og mor og binde sig til sin hustru, og de to skal blive ét kød. Dette rummer en stor hemmelighed – jeg sigter til Kristus og kirken" (Ef 5,31f).

Eller: "Lad os glæde os og juble og lovprise ham, for nu skal Lammets bryllup stå, og hans brud har gjort sig rede" (Åb 19,7).

En ægte relation

Gud ønsker noget mere end vores respekt og ærefrygt; mere end den rette forståelse af ham; mere end vores lydighed og tjeneste. Han ønsker at elske os, så vi elsker ham.

At elske *dig*, så du elsker ham.

Det er i virkeligheden vanvittigt stort: Den ene, suveræne, evige, ufatteligt mægtige Gud,

universets skaber og opretholder – han ønsker, at jeg, lillebitte ubetydelige Maniel, skal komme til at erfare hans kærlighed, så jeg elsker ham!

Det er en nåde.

Hvad vil det sige at elske Gud? Kærlighed er vel først og fremmest vilje, tjeneste og handling? Ja, kærlighed er også vilje og handling. Det er hovedlinjen. Men er det alt, hvad der er at sige?

Igen: Forholdet mellem en brudgom og en brud er en aftale, en pagt – men det er også en *relation*. En dyb forbindelse, der også rummer krop, sjæl og følelser.

Kærlighed længes

Følelser svinger, og vi har forskellige temperamenter. Vi er brudte af synden og ufuldkomne. Men hvis ikke jeg føler *nogen* længsel efter min hustru, når vi har været væk fra hinanden i lang tid, er der noget helt galt. Kærligheden er blevet kold.

Hvis ikke jeg følte nogen som helst *trang* til at dele min glæde eller min sorg med min hustru – så blinker den røde lampe. Så kan vi godt blive sammen, men det er som en skal uden kerne, en krop uden liv.

Kærlighed er nemlig *også* glæde over den elskede – sådan som hun eller han er. Kærlighed er også længsel efter hende. Et ønske om at være sammen med hende. En prioritering af hende og af det, som nærer kærligheden til hende. Ellers har jeg reduceret hende til tjenestepige, kollega og prostitueret.

Det gælder også i forholdet til Gud.

En følsom Gud

Gud er noget andet og mere end et menneske. Han er hævet over alt og alle. Han er uforanderlig og behøver ingenting. Det viser Bibelen os.

Men den viser os også, at Gud har følelser. At Gud er *følsom*. At han kan blive jaloux, fortørnet, ked af det, glæde sig og være vred.

Han ønsker vores opmærksomhed og kærlighed. Ikke fordi han behøver den,

men fordi han har kastet sin kærlighed på os. Han ønsker den faktisk så meget, at hvis ikke dén er til stede – så er alt andet i dit liv og din tjeneste lige meget.

Men er det ikke en kvindeting – det med at have en følelsesmæssig side af kærligheden til Gud?

Var David en ægte mand? Var Jesus? Begge gav udtryk for en stærk følelsesmæssig forbindelse til Gud.

At elske er kvindeligt og mandigt. Det er *menneskeligt*. Det er det højeste, der findes. Og det er den eneste naturlige respons på at se, hvor højt Gud elsker os. Hvad han har gjort for os. Og hvad det betyder for vores liv, både her og nu og i evighed: Frelse. Tilgivelse. Sikkerhed. Værdi. Tryghed. Glæde. Overflod.

"Hvor er mine følelser?!"

Jeg ved, at vi ikke kan skrive og tale sådan, uden at selvransagelse slår ind med sit: "Hvor er mine kærlige følelser!? Er de rigtige? Er de stærke nok? Er de ikke fordærvede? Der er noget galt – med mig!" (Og snart efter: "Der er noget galt med forfatteren/forkyndelsen!").

Og det er rigtigt, at der er to sandheder om os, som er kristne, og den ene er, at vi har et gammelt, koldt og ukærligt hjertekammer, som vi først slipper helt af med, når vi kommer hjem til Jesus.

Det er ikke nogen konkurrence. Det er ikke en præstation. Det er ikke en perfektionsøvelse. Vi er brudte. Vores kærlighed vil altid være forkølet i forhold til Guds. Vi bliver ikke frelst af vores følelser – eller fordømt, fordi vi ikke har dem, så længe vi stoler på Jesus.

Men en kristen har også et rum i hjertet, der er skabt af Gud, skabt af troen, formet i og af kærlighed, og det *elsker* Gud.

Den, som er kristen, har fået del i Heligånden, og Guds kærlighed er udgydt i vores hjerter ved den ånd (Rom 5,5). Den, der elsker Gud, er kendt af ham (1 Kor 8,3).

Det er en virkelighed, en sandhed om

Vores liv lyver ikke. Det viser, hvem eller hvad vi virkelig stoler på.

dig, som er kristen: Du er elsket, du er frelst, du er født på ny, og der *er* en kærlighed til Gud i dit hjerte.

Og Jesu formaning til dig, som er blevet korrekt, men kold: Husk, hvordan det hele begyndte. Husk din fortabthed uden mig. Husk min nåde. Bekend din kulde, og overgiv den til mig. Lad dit hjerte forvandle af min varme. Omvend dig, og gør de kærlighedsgerninger, som fulgte efter din omvendelse. Ellers kommer jeg over dig ...

Han kom for dig

Til slut: Der er nogle mennesker, som er så skadet eller følelsesmæssigt syge, at dette slet ikke fungerer for dem. Fordi der er sket noget helt forkert i deres liv. Måske er du en af dem.

Til dig vil jeg bare sige: Jesus elsker dig uanset hvad. Han kom for at læge de syge. For at opsøge og frelse de fortabte. Han kom for at frelse dig. Det kan du stole på. ■

FOR TROEN

Vi får virkelig fællesskab med Jesus og hinanden i nadveren

AF PETER OLSEN

Det er altid med spænding og med en vis ærefrygt, vi læser et menneskes sidste vilje. Vi nærlæser den præcise ordlyd. Sådan må vi også behandle Jesu testamente, nadveren.

Peter Olsen, f. 1963

Bibelunderviser i LM og lærer på Dansk Bibel-Institut
po@dlim.dk

Hvad er nadveren? Og hvordan forvaltes den? Hvad indebærer det lutherske nadversyn – og er der bibelsk belæg for det?

På reformationstiden og i tiden derefter var der en langstrakt diskussion mellem lutherske og reformerte teologer om nadveren, og især om Kristi *virkelige nærvær* i nadveren.

De reformerte har siden da delt sig i to grupper, der følger henholdsvis schweizeren *Ulrich Zwingli* (1484-1531) og franskmænd *Jean Calvin* (1509-64). Den første hævdede en rent symbolsk forståelse af nadveren: Vi mindes Kristus, som ikke er til stede på nogen speciel måde i nadveren. Den anden hævdede et åndeligt nærvær i nadveren: Nadveren bevirker en

særlig forbindelse mellem den troende og Kristi legeme og blod, som dog ikke er virkeligt og væsentligt til stede i nadveren. Efter himmelfarten befinder Kristi legeme sig lokalt afgrænset i himlen.

De lutherske hævdede derimod: Jesus Kristus kommer til os i nadveren, ikke bare som Gud, men også som menneske.

Det lutherske bekendelsesskrift *Konkordieformlen* fra 1577 siger i art.7: "Vi tror, lærer og bekender, at Kristi legeme og blod er virkelig og væsentlig (tysk: *wesentlich*, latin: *substantialiter*) til stede i den hellige nadver og virkelig bliver uddelt og modtaget sammen med brødet og vinen."¹

Det vil sige, at dét legeme og dét blod, der engang blev givet hen for vores synder, kommer nu virkeligt og væsentligt til os sammen med brødet og vinen. I nadveren rækker Jesus os sig selv til syndernes forladelse.

Vi ved ikke, hvordan han kan komme til os på denne måde. Men dels er vi bundet af hans eget ord, når han siger "Dette er mit legeme ... Dette er mit blod ..." (Matt 26,26-28), og dels tror vi, at alting er muligt for ham (Matt 19,26).

Jul, påske og nadver

Da Guds Søn blev menneske i Jomfru Marias moderliv, skete der det, at den anden person i Gud antog sig menneskelig natur med både legeme og sjæl. Gud blev menneske! Det gjorde han "for os mennesker og for vor frelse", som det hedder i *Den nikænske trosbekendelse*. I påsken blev han korsfæstet, døde og blev begravet, "for at han kunne forsones Faderen med os og være et offer ikke bare for arvesynden, men også for alle menneskenes syndige handlinger," som det hedder i *Den augsburgske trosbekendelse* art.3.²

Guds Søn blev altså ikke bare menneske, fordi han havde lyst til at prøve det. Både jul og påske handler om vores frelse. Det samme gør nadveren. Paulus skriver, "at Herren Jesus, i den nat, da han blev forrådt, tog et brød, takkede, brød det og sagde: 'Dette er mit legeme, som gives for jer; gør dette til ihukommelse af mig!' Ligeså tog han også bægeret efter måltidet og sagde: 'Dette bæger er den nye pagt ved mit blod; gør dette, hver gang I drikker det, til ihukommelse af mig! For hver gang I spiser dette brød og drikker bægeret, forkynnder I Herrens død, indtil han kommer'" (1 Kor 11,23-26).

Både Paulus og Jesus understreger sammenhængen mellem Jesu død for vores synder og nadveren. Den Jesus, der døde for os mennesker og for vor frelse, idet han forsonede Faderen med os og var et offer for alle vores synder, han kommer nu til os i nadveren og rækker os sig selv til syndernes forladelse. I nadverlitur-

gien beder vi: "Opstandne Herre og frelser, du, som selv er til stede iblandt os med al din kærligheds rigdom! Giv os at modtage dit legeme og blod til din ihukommelse og til stadfæstelse i troen på syndernes forladelse."³

Det var ikke nok, at Guds Søn blev menneske. Hvis han skulle frelse os fra synd og fortabelse, måtte han også dø som et offerlam. Men det var heller ikke nok, at han døde for vores synder. Han, som var både Gud og menneske, måtte fare legemligt op til himlen og gå ind i det Allereheligste, "ikke med blod af bukke og kalve, men med sit eget blod," for at han dér kunne vinde en evig forløsning for os (Hebr 9,12).

Men heller ikke det er nok til vores frelse. Den Gud-menneskelige Jesus Kristus må efter sin himmelfart komme til den enkelte af os og forene sig inderligt med os, hvis vi skal få frelsende gavn af hans offer. Derfor rækker han os sig selv til syndernes forladelse. Det gør han på flere måder.

Ordet, dåben og nadveren

Han kommer til os både i Ordet, i dåben og i nadveren. Vi kalder dem for nådemidler, fordi han ved disse ydre midler rækker os sin nåde. Men dermed rækker han os også sig selv, så vi forenes med ham, der gik i døden for os. Det nytter os ikke noget, at han døde for vores synder, hvis ikke vi vil gøre brug af de midler, hvorved han kommer til os og forener sig med os.

Gud er ganske vist allestedsnærværende. Han siger selv, at han "fylder både himmel og jord" (Jer 23,24). Men det betyder ikke, at vi kan møde ham til frelse ved at betragte en solopgang eller ved at spise flæskesteg med rødkål. Naturen vidner for os om Guds "usynlige væsen, både hans kraft og hans guddommelighed" (Rom 1,20). Men naturen fortæller os ikke, at Guds Søn blev menneske og døde som et offerlam for vores synder.

Kun nådemidlerne *forkynnder* dette for os. Men de gør én ting mere: De *rækker* os ham selv. Han er virkeligt til stede i disse ydre midler. Han

De lutherske hævder: Jesus Kristus kommer til os i nadveren, ikke bare som Gud, men også som menneske.

Jesus rækker os dét legeme og dét blod, der blev givet hen for vores synder. På den måde giver han os både effekten af sit offer, nemlig syndernes forladelse, og han giver os et virkeligt fællesskab med sig selv.

kommer til os og forener sig med os. Men det gør han på lidt forskellig måde i Ordet, i dåben og i nadveren.

Hverken naturen eller fornuften afslører den virkelighed for os. Det gør kun Guds ord i Bibelen. Derfor må vi spørge Bibelen, hvordan og med hvilken virkning han kommer til os i nådens midler.

I den nat, da han blev forrådt

Nadveren er Jesu testamente til os. Aftenen før sin død samlede Jesus sine disciple omkring sig. Han havde et sidste, vigtigt budskab til dem. Han fortalte dem, at hans blod skulle "udgydes for mange til syndernes forladelse" (Matt 26,28).

Det er altid med spænding og med en vis ærefrygt, vi læser et menneskes sidste vilje. Vi for-

venter, at testamentet siger noget vigtigt, som den afdøde ville, at arvingerne skulle lægge mærke til. Hvis der er usikkerhed om, hvordan testamentet skal forstås, bliver både arvinger og jurister nødt til at nærlæse den præcise ordlyd. Vi går ud fra, at afdøde har været nøjeregnende med sine formuleringer.

Sådan må vi også behandle Jesu testamente. Ja, det gælder endnu mere i dette tilfælde, fordi han ikke bare er et menneske. Jesus Kristus var dengang – og han er fortsat – Gud og menneske i én person. Og han døde ikke bare som offer for et justitsmord. Nej, han døde frivilligt for os. Så meget desto vigtigere er det da, at vi nærlæser og fastholder, hvad han siger til os i sin sidste vilje.

Han indstiftede nadveren som et måltid, som hans disciple jævnlige skulle fejre indtil den dag,

hvor han selv skal drikke den ny vin sammen med dem i sin Fars rige (Matt 26,29). Om nadverens brød og vin siger han: "Dette er mit legeme" og: "Dette er mit blod." Han rækker os altså dét legeme og dét blod, der blev givet hen for vores synder. På den måde giver han os både effekten af sit offer, nemlig syndernes forladelse, og han giver os et virkeligt *fællesskab* med sig selv.

Fællesskab med ham og med hinanden

Paulus spørger: "Velsignelsens bæger, som vi velsigner, er det ikke fællesskab med Kristi blod? Brødet, som vi bryder, er det ikke fællesskab med Kristi legeme?" (1 Kor 10,16). I det følgende kapitel siger han: "Den, der spiser Herrens brød eller drikker hans bæger på en uværdig måde, forsynder sig derfor imod Herrens legeme og blod ... den, der spiser og drikker uden at agte på legemet, spiser og drikker sig en dom til" (11,27-29).

Her understreger Paulus, at Kristi virkelige og væsentlige legeme og blod er til stede og modtages af nadvergæsterne – til syndernes forladelse og til fællesskab med Kristus selv. Den, der ikke agter på det eller ligefrem foragter det, skal hellere blive væk. For vedkommende risikerer at spise og drikke sig en dom til.

Nadveren er derfor ikke bare et symbolsk mindemåltid. Det er et nådemiddel, hvor den Gud-menneskelige Jesus Kristus forener sig organisk med os. Fordi vi i nadveren får fællesskab med den virkeligt nærværende Kristus, forenes vi også organisk med de andre i menigheden til ét legeme: "I er Kristi legeme og hver især hans lemmer" (1 Kor 12,27).

I disse kapitler taler Paulus om Kristi legeme på to forskellige måder. Det begynder med, at vi forenes med Kristus. Kapitel 10-11 taler om det legeme og det blod, der engang blev ofret for os. Selv om menigheden kaldes Kristi legeme, kaldes den dog aldrig Kristi blod, og menigheden er aldrig blevet ofret for vore synder.

Advarslen om, at vi kan spise og drikke os en dom til, handler om det legeme og det blod, der engang blev givet hen i døden for os, og som nu

Nadveren er ikke bare et symbolsk mindemåltid.

virkeligt kommer til os sammen med nadverens brød og vin. Her "skænker den korsfæstede og opstandne frelser os sig selv", som det hedder i nadverliturgien.⁴

Vi får som nævnt ikke gavn af Jesu offerdød, hvis ikke der sker to ting mere: 1) Han må gå ind i den himmelske helligdom og frembære det samme legeme og blod som et sonoffer, og 2) Han må virkeligt og væsentligt komme til den enkelte af os og skænke os det samme legeme og blod.

Hvis vi tager imod det i tro og med tak, får vi et virkeligt fællesskab med Kristus selv og et virkeligt fællesskab med hinanden. Vi bliver Kristi legeme på jord.

Fysisk nærvær

Nadverens virkelige og organiske fællesskab med Kristus og med hinanden gør det naturligt, at vi ikke fejrer dette måltid hver for sig og alene. Paulus siger: "Når I kommer sammen ...," og ved "jeres sammenkomster" skal I fejre Herrens måltid (1 Kor 11,17-20). Det er et fællesskabs-måltid, ikke et adskillelses-måltid.

Vi fejrer det, når menigheden er fysisk samlet. Jeg kan derfor ikke anbefale såkaldt virtuel nadver, hvor man ikke er fysisk sammen. Der er grund til at frygte, at virtuel nadver vil trække mange i retning af en reformert opfattelse, hvor nadveren kun er symbolsk.

Hvis en familie flytter til et sted, hvor der ikke er andre kristne, må denne familie dog betragte sig selv som Herrens menighed på det sted. De kan derfor samles til nadver omkring spisebordet. Men det er ikke den almindelige situation. Normalt må vi søge derhen, hvor de andre troende samles, og så må vi fejre nadver med dem. ■

- 1 Konkordieformlen kort forklaring art.7. Citeret fra *De lutherske bekendelsesskrifter. Konkordiebogen*. Oversat af Finn B. Andersen, Books on Demand 2018, s. 293 – www.lutherdansk.dk
- 2 Citeret fra Leif Grane: *Den danske Folkekirkes Bekendelsesskrifter*, Forlaget Anis 1993, s. 22 og 48
- 3 Den Danske Salmebog, s. 798-799
- 4 Den Danske Salmebog, s. 798

FOR TROEN

OPSYN OG UDSYN

AF ULLA MULDBJERG CHRISTENSEN

Er vores evne til at se op for nedadgående?

Ulla Muldbjerg Christensen,
f. 1965

Lærer

ullamch@gmail.com

Nogle gange bliver jeg helt træt i nakken af at se ned – på en skærm, en bog, et stykke arbejde eller bare min egen navle. Jeg undrer mig over, om vi i vores tid faktisk udvikler en længere nakke, fordi vi ser så meget ned. Er vores evne til at se op for nedadgående?

Måske. Faktum er, at vi retter en stor del af vores opmærksomhed nedad. Så for at opretholde en nogenlunde balance her i livet kunne det være nyttigt at overveje, hvad vi kan opnå ved indimellem at ændre synsretning og se opad.

Man er nødt til at rette ryggen, folde skuldrene ud, lægge hovedet let bagover og løfte blikket for at se stjernehimlen. Men så kan man på et øjeblik få en horisontudvidende oplevelse af at være lille. En begrænset skabning, som står over for det ubegrænsede. Over for Gud, den Almægtige, skaberen af både stjernehimlen og skabningen. Ting og tanker sættes i et nyt perspektiv, som fra ens løftede hoved spredes ud i kroppens afkroge og gør hjertet lettere og ryggen rankere. Livets gaver kommer oven ned, ved vi godt.

Som lærer beder jeg mine elever om at se op, når jeg vil forklare dem noget midt i en time, hvor de ellers er travlt beskæftiget med at arbejde på deres eget. Se op. Få lidt hjælp til næste skridt. Deres arbejde kan tage en ny drejning til

det bedre, når de gør brug af det, de har set og hørt.

Indimellem trænger vi mennesker til at blive mindet om at se op. Se op fra vores begrænsninger og vores bøvle. Se op fra vores her-går-det-godt. Se op fra vores rutiner. Se op fra vores skærme, spejle og spekulationer. Se op fra vores tro på teologiske korrektheder. Med andre ord: Se op fra det, som tager vores fokus og får os til at se nedad og indad.

Se op

Hvad kan vi få øje på, når vi ser op?

Abraham så op, da han var midt i et kriseklimaks i sit liv. Han så op og fik øje på vædderen i krattet, som blev redningen for hans søn og dermed ham selv. Gud havde allerede planlagt en udvej for ham, mens han var i gang med det allersværeste (1 Mos 22,13f).

Ved at se op kan vi få øje på den uforanderlige Gud, som er vores redning i en håbløs og foranderlig tilværelse. Vi får lov at være til hos ham, som siger "Mit barn, du er altid hos mig, alt mit er dit" (Luk 15,31, jf. Sl 73,23).

Discipline løftede deres blik og så Jesus, og kun ham, lige efter den himmellysende oplevelse, de havde haft oppe på bjerget. Det var sy-

net af Jesus alene, som fulgte dem ned fra bjerget og tilbage til folkeskaren, som ventede på dem (Matt 17,8).

Ved at se op kan vi få øje på Jesus Kristus og hans herligheds udstrakte arme. Vi kan se, at hans nåde lyser konstant, ubrugt som hver ny dag.

Maria så op fra graven, fra sine tårer, og så fik hun øje på den levende Jesus, den Opstandne. Hun så ham og hørte ham sige hendes navn lige der midt i hendes sorg (Joh 20,14). Hun så ham, som er livet, det ubrudte liv. Hun så ham, der gør alle ting vel. Og hun gik straks videre til andre med opmuntring.

Ved at se op kan vi få øje på, at vi er på solopgangens side. Vi tilhører Livets herre, som har trådt mørket og døden under fode.

Se ud

Ved at se op får vi mulighed for at se – ikke kun ham, der er over os, men også dem, der er omkring os. Almindelige mennesker, som har brug for vores hjælp og omsorg, brug for vores blik, som afspejler det, vi har set i den Opstandnes blik på os.

Ved at se opad og udad kan vi få øje på

dem, der går ved siden af os, og som har brug for, at vi går den ekstra mil med dem – eller bare, at vi går en mil i deres sko.¹ Det kan komme til udtryk på mange forskellige måder, måske gennem ord, måske gennem konkret handling, ved at spørge os vej ind og give af vores opmærksomhed og hjælp.

Der ligger dybder gemt i opsyn og udsyn. Det vigtigste er selvsagt ikke, at vi ser op, men *det*, vi ser, når vi ser op – at han, som har givet os sig selv, ønsker at være den dybe sammenhæng i alle vores tanker. At vi kan rette ryggen, løfte hovedet og takke for livet. Vores åndedrag og vandring bliver lettere for os selv og for dem, vi møder på vores vej.

I øvrigt er det i denne sammenhæng også værd at bemærke, at på de dage, hvor vi ikke evner at se op, da ser Gud stadig os. Da er vi stadig under hans kærlige og velsignende ovenlys. ■

Ved at se op kan vi få øje på den uforanderlige Gud, som er vores redning i en håbløs og foranderlig tilværelse.

Denne artikel kan du høre oplæst
Find "Budskabet" der, hvor du plejer at lytte til podcast.

Kan også findes via budskabet.dk eller norea.dk/podcastoversigt.

1 Jf. Elvis Presley/Joe South: *Walk a mile in my shoes* (1970)

Hvordan forsvandt BJERGPRÆDIKENEN fra dåbsoplæringen?

AF OSKAR SKARSAUNE. OVERSAT AF LENE DUE MADSEN

Kristendommens magtrolle som romersk statsreligion førte til fundamentale ændringer i anvendelsen af bjergprædikenen.

Ved enhver dåb hører vi, at vi skal lære den døbte at holde alt det, som Jesus har befalet. Men gør vi egentlig det?

Spørgsmålet rører ved en problemstilling, som har været relevant helt siden det fjerde århundrede efter Kristus, nemlig bjergprædikenens plads i den kirkelige oplæring.

I mesterlære hos Jesus

Lad mig begynde med begyndelsen. I missionsbefalingen indtager bjergprædikenen – og andre af Jesu bud af samme type – en helt central rolle:

”De elleve *lærlinge* gik til Galilæa, til det bjerg, hvor Jesus havde sagt, han ville møde dem. Og da de så ham, faldt de ned og tilbad ham; men nogle tvivlede. Da trådte Jesus frem og talte til dem: ’Jeg har fået al magt i himmelen og på jorden. Gå derfor og *vind [mig] lærlinge* blandt alle

folkeslag: Døb dem til Faderens og Sønnens og Helligåndens navn og *lær dem at holde alt det, som jeg har befalet jer*. Og se, jeg er med jer alle dage indtil verdens ende” (Matt 28,16–20; egen oversættelse).

Som man kan se, har jeg forsøgt at oversætte befalingen om ”at disciple” (der ikke findes som udsagnsord på norsk/dansk) til det, som den *betyder*: at vinde *lærlinge* for Jesus, læredrenge og lære piger.

Jesu efterfølgere kalder derfor også Jesus for deres *Mester*. Vi kan se ældre tiders håndværkeroplæring for os. Mesteren og hans *lærlinge* lever sammen hele døgnet; de deler liv, måltider, ja, omtrent alt med hinanden. Den mundtlige instruktion er en væsentlig del af læringen. Men det er måske endnu vigtigere, at mesteren viser *lærlingen*, hvordan tingene skal gøres.

Og i hvilket fag er Jesus mesteren? Han er den, som oplærer i den måde at leve på, som gælder i Guds kongerige.

Dåben fører til et nyt liv

Matthæusevangeliet 5–7 indeholder en katekismeagtig sammenstilling af Jesu undervisning, hans *lære*. Disse kapitler er derfor uden tvivl en vigtig del af det indhold, som Jesus hentyder til i missionsbefalingen: ”Lær dem at holde alt det, som jeg har befalet jer.” Ordene sigter ikke til de ti bud, sådan som man kan få indtryk af i Luthers katekismus, men de sigter til bjergprædikenens radikale bud og til Jesu øvrige undervisning.

Men hvad er så *dåbens* betydning? I dåben stiftes det intime fællesskab mellem lærlingen og Mesteren. Det stikker dybere end i et sædvanligt mester-lærling-forhold. Jesus er ikke bare lærlingenes lærer og forbillede, men han er også *kilden* for det nye liv, han underviser om. Ved troen og Ånden tager han bolig i sine lærlinge. De ”indpodes” i ham (Rom 6,5).

Kristus-dåben er ligesom Johannes-dåben en *omvendelsesdåb* til syndernes forladelse. *Forladelsen* har to sider: eftergivelse, tilgivelse; men også afkald, at afstå fra noget. Vi får synden tilgivet, og vi siger farvel til den. Vi ændrer sindelag; vi vender helt om. Det er kun i denne kontekst, dåben giver mening. Dåb og omvendelse til en ny levemåde er to sider af samme sag.

I den tidlige kirke møder vi denne forståelse godt belyst. I et tidligt skrift fra ca. 100 e.Kr. med titlen *Herrens lære (didaché) til folkeslagene ved de tolv apostlene* (uden tvivl en henvisning til Matt 28,20) møder vi i første kapitel en komprimeret udgave af bjergprædiken, og efterfølgende er der talrige ekkoer af disse og andre Jesus-ord.

I kapitel 7 læser vi: ”Efter at I først har gennem-

Dåb og omvendelse til en ny levemåde er to sider af samme sag.

gået alt det, som her er nævnt (i kapitel 1–6), skal I døbe til Faderens og Sønnens og Helligåndens navn, i rindende vand”. Sammenhængen med missionsbefalingen er her ikke til at tage fejl af.

Det er den heller ikke hos Justin Martyr omtrent 50 år senere. I sin første *Apologi* gengiver han noget, der ligner et katekismus-kompendium af Jesu undervisning om Gudsrigets gode livsmønster, baseret på netop bjergprædikenen.¹ Senere i samme skrift² kommer han tilbage til det og siger, at ”alle, som *bliver overbevist om og tror*, at det, som *læres og siges* af os, er sandt, og som *påtager sig at kunne leve sådan ...*” – de bliver døbt til Faderens og Sønnens og Helligåndens navn.

Han omtaler også dåben som både syndstilgivelse og indvielse til et nyt og anderledes liv – det, som beskrives i bjergprædikenen.

Tjeneridealet

Dette nye og anderledes liv opsummeres på en bemærkelsesværdig måde i beretningen om Zebedæus-sønnerne, der netop har bedt Jesus om at få lov til at indtage de kongelige ærespladser til højre og venstre for hans trone, når han kommer i sin kongelige glans og magt. Jesus afviser dem og siger:

”I ved, at de, der regnes som folkenes fyrster,

Oskar Skarsaune, f. 1946

Professor emeritus i kirkehistorie ved Menighetsfakultetet i Oslo

oskar.skarsaune@mf.no

FOTO: ROD LONG

Jesus er en anderledes konge, som udøver sin magt ved at gå ind i rollen som Herrens lidende tjener. På den måde er han både frelser og forbilledet for sine lærlinge.

undertrykker dem, og at deres stormænd misbruger deres magt over dem. *Sådan skal det ikke være blandt jer*; men den, der vil være stor blandt jer, skal være jeres tjener, og den, der vil være den første blandt jer, skal være alles træl. For end ikke Menneskesønnen er kommet for at lade sig tjene, men for selv at tjene og give sit liv som løsesum for mange" (Mark 10,42–45).

Sagen er, at i Guds rige er kongen, Jesus, en anderledes konge; en konge, som udøver sin kongelige magt ved at gå ind i rollen som Herrens lidende tjener (Es 52,13–53,12). På den måde er han både *frelser* og *forbilledet* for sine lærlinge.

I Guds rige vendes alle magt- og æresbegreber på hovedet. Guds rige kan ikke fremmes ved nogen form for verdslig magt, lov eller tvang. Alt sådant strider mod Gudsrigets dybeste væsen.

Da kirken fik magt

Jeg foretager et spring i tid til året 380 e.Kr. I det år udstedte kejser Theodosius en lov for alle sine undersåtter. Der siger han, at alle dem, som er underlagt "Vort nådige og milde herredømme", skal følge "den religion, som den helige apostel Peter overgav til romerne", og som

nu læres korrekt af biskopperne i Rom og Aleksandria (den nikænske tro). Kun dem, som tror sådan, kan kaldes katolske kristne. "De andre, derimod, som vi anser som tåbelige galninge, må tåle skammen ved at blive regnet som kættere. Deres sammenkomster skal ikke kaldes kirker, og de vil blive ramt, først af Guds straf, dernæst også af *Vor egen, som Vi iværksætter i overensstemmelse med Himmels vilje*".

I 391 kom en tillægsbestemmelse, som forbød al ikke-kristen religionsudøvelse. Det fremgår dog af andre love, at jødisk religion stadig var tilladt, men under strenge restriktioner. I praksis betød det, at al hedensk religion blev ulovlig i Romerriget – og derudover også al den slags kristendom, som ikke uden forbehold kunne istemme den nikænske trosbekendelse.

Sagt på en anden måde: Nikænsk kristendom blev Romerrigets nye statsreligion. Al anden religion, inklusive andre former for kristendom, blev ikke bare forbudt, men også straffet. Efterhånden blev straffene skærpet, og i mange århundreder praktiserede man dødsstraf ved brænding eller drukning.

Kejseren benyttede altså de magtmidler, med hvilke "folkenes fyrster undertrykker dem, og

deres stormænd misbruger deres magt over dem.” ”Sådan skal det ikke være blandt jer,” havde Jesus sagt. Nej, men sådan blev det.

Jordens ”kristne” konger og fyrster og stormænd gjorde brug af deres sædvanlige magtmidler for at fremme statsreligionen, kristendommen. En religion, hvis stifter og Herre havde lært sine lærlinge konsekvent at give afkald på sådanne magtmidler og i stedet følge hans eget eksempel: ”Ikke ved magt, og ikke ved styrke, men ved min ånd” (Zak 4,6).

Bjergprædikenen gled ud

Kristendommens nye magtrolle som romersk statsreligion (380/391) førte til fundamentale ændringer i anvendelsen af bjergprædikenen.

I den tidlige kristendom indeholdt katekismen for dåbskandidater ”troen” (de tre trosartikler) og ”buddene”, ikke de ti, men Jesu bud, sådan som de er sammenfattet i bjergprædikenen. Men den praksis gled ud, da kristendommen blev statsreligion:

1. Når alle borgere skulle være ortodokse kristne, måtte dåb af nyfødte med tiden blive den næsten enerådende dåbsform. Men dermed forsvandt hele det oldkirkelige dåbskatekumenat, som jo havde været *dåbsforberedende*. Oplæringen af døbt børn blev i stor grad forældrenes ansvar, og når forældrene selv var blevet døbt som spædbørn, er det let at forestille sig, at omfanget og kvaliteten på denne dåbsoplæring efterhånden kunne blive ganske variabel.

2. Blandt bjergprædikenbuddene finder man flere, som ville virke opløsende for den almene samfundsorden: ”I må ikke sætte jer til modværge mod den, der vil jer noget ondt ... Og vil nogen ved rettens hjælp tage din kjortel, så lad ham også få kappen ...” (Matt 5,39f).

Det er tydeligt, at Jesu undervisning i bjergprædikenen er adresseret til hans lærlinge. For undervisningen tegner en alternativ livsstil, som kun kan vælges frivillig, og som Mesteren Jesus var alene om at lære. Det havde aldrig været meningen, at bjergprædikenbuddene skulle være almen lov for alle i samfundet. Skulle kristendommen opfylde funktionen som statsreligion, måtte Jesu radikale bud derfor sættes til side. Derimod var De ti bud uproblematisk.

Den teolog, der tidligt forudså det, var biskopen af Caesarea, Eusebius. I skriftet *Bevis for evangeliet* (ca. 315 e.Kr., bog I, kap. 8) forklarer han, at Herren i evangeliet har undervist om *to forskellige former for kristent liv*.

Den første form er et ”overnaturligt” liv, hvor bjergprædikenbuddene overholdes bogstavelig, også buddet om cølibat ”for Himmerigets skyld” (Matt 19,12). Således lever munke og nonner adskilt for sig selv i forhold til det øvrige samfund.

Men i dette samfund, ”i verden”, lever de fleste kristne, og for dem gælder andre bud, siger Eusebius. Deres form for kristendom er ”mere mådeholden, mere menneskelig, den tillader ... ægteskab, at føde børn, at deltage i udøvelsen af samfundsmagt, at give ordrer til soldater om at kæmpe for retten ... For dem, som lever sådan, kan man tale om en lavere grad af fromhed, tilpasset deres form for liv.”

Dette synspunkt blev overtaget af den vestlige katolske kirke og er udformet sådan: Bjergprædikenbuddene er ”evangeliske råd”, som kun kan praktiseres fuldt ud i klostertilværelsen, af munke og nonner. For de ”verdens-kristne” er det ikke muligt.

Men kom alt så på sin rette plads med Luther? Efter min mening: Nej. Luther afviste – efter mit skøn med rette – den katolske lære om Jesu radikale bud som ”evangeliske råd” for klosterfolket. Men han afviste også klosterlivet, og dermed afskaffede han den form for liv, hvor bjergprædikenens bud var idealet.

Luther forsøgte at forstå bjergprædikenbuddene som gyldige bud for alle kristne, men modificerede forståelsen af dem, så de lod sig kombinere med den magtudøvelse, der var nødvendig i de forskellige embeder, kristne havde i det civile samfund. Det resulterede i, at Luther i sin Lille Katekismus ikke én eneste gang citerer bjergprædikenbuddene, men derimod fremholder *De ti bud* som den lov, alle kristne skal holde sig til, også når de i skriftemålet bekender deres synder.

Og sådan gik det til, at bjergprædikenbuddene forsvandt fra dåbsoplæringen helt fra det fjerde/femte århundrede – og aldrig senere kom tilbage.³

-
- 1 Kapitel 14-16
 - 2 61.2-3
 - 3 Jeg vil antage, at denne korte artikel efterlader en del ubesvarede spørgsmål. Nogle af dem har jeg forsøgt at besvare i min bog *Efterlyst: Bergprekenens Jesus*, Luther Forlag, 2018

Lovsang i tiden

TANKER OM SANG OG MUSIK I MISSIONSBEVÆGELSERNE

AF PETER E. NISSEN

Er der basis for en fælles sangkultur, som både ser frem og tilbage?

Peter E. Nissen, f. 1976

Præst, mag.art. i musik og landssekretær i Kristent Netværk for Udfordret Seksualitet
peternissen1@icloud.com

Mange vil nok give mig ret i, at vi lever i en tid i opbrud. Meget af det, som virkede selvfølgeligt for få årtier siden, ser anderledes ud i dag. Det er ikke mindst tydeligt i forhold til lovsang og lovsangens status i missionsforeningerne og den tilhørende bevægelse. I anledning af at en ny sangbog er udkommet – *Nyt Livs Lovsangstoner*, 2020 – har jeg fået lov til at præsentere nogle betragtninger om vores fælles sang- og musikkultur.

Et område i forandring

Går man 50 eller flere år tilbage, bestod missionsforeningernes musikkultur af tre hovedaktiviteter: fællessang, korsang og i mindre omfang orkestre. Der var en stærk overlapning imellem dem, da korene i høj grad sang sange fra sangbøgerne. Det blev dog mere avanceret med tiden, og med sammenslutningen af IM's og LM's strengekor i 1946 højnedes det musikalske niveau efterhånden betragteligt.

I dag er der – ud over skolekorene – kun ganske få traditionelle kor tilbage. Det tror jeg, der er forskellige grunde til. Her kommer nogle af de vigtigste:

For det første er det blevet sværere at samle mennesker til fælles musikaktiviteter. Pro-

fessionaliseringen af musiklivet og de mange andre fritidstilbud – også i kristent regi – har gjort det sværere at arbejde tilfredsstillende og vedholdende med kor og orkestre. Desuden lever vi i dagens Danmark mere travlt og har også forskellige aktiviteter på tværs af foreninger og kirker. Hvis kor- og musikaktiviteter opstår, er det ofte kortvarigt og midlertidigt.

For det andet har den generelle udvikling i samfundet ændret danskernes musikinteresse fra en overvejende klassisk til en rytmisk kor- og musikpraksis. Det har i næsten alle tilfælde betydet, at korene enten er ophørt eller er blevet transformeret til noget ganske andet end udgangspunktet.

Som regel har band-kulturen overtaget. Den er til gengæld en udbredt og stabil del af frimenighedslivet. Det er mit indtryk, at de fleste missionske menigheders lovsang ledes af rytmiske musikere, som dog ofte også kan lede menigheden i klassisk salmesang.

En truet fællessangskultur

For det tredje er den fælles sangkultur truet. Lige siden begyndelsen har der været knyttet sangbøger til missionsforeningerne. Ud over en hovedsangbog med en bred gruppe af fæl-

lessange har der været forskellige mindre sangbøger og -hæfter udgivet og brugt i forskellige arbejdsgrene. Det har givet foreningerne identitet omkring en sangkultur med en stor gruppe af kernesange og en løbende strøm af mindre slidstærke sange, som er blevet skiftet ud fra den ene sangbog til den anden.

Udgivelsen af *Sange og Salmer* i 2013 markerede en milepæl, da den har koncentreret og samlet sangskattene fra de forskellige missionsforeninger. Den står som et stærkt udtryk for essensen af det kristne liv og den lære, som har udfoldet sig i organisationerne og i de lokale forsamlinger.

I forhold til udviklingen har det givet god mening at udgive en fælles sangbog. Forskellene på missionsforeningerne er ikke så store, som de har været, og der er en stor interaktion imellem dem.

Det begyndte for de unge med fællestævner og sangbogen *Fællessang* (1996). I tillæg har Kristeligt Forbund for Studerende (KFS), Menighedsfakultetet (MF), Dansk Bibel-Institut (DBI), folkekirkelige menighedsfællesskaber og det 21. århundredes fri- og valgmenigheder gjort en del for at bringe de gamle missionsforeninger tættere sammen. Løbende nye udgaver af *Fællessang* har givet en fælles ramme af (ungdoms)sange.

Der skulle derfor være god basis for en stærk fælles sangkultur, som både ser frem og tilbage.

Alligevel er det mit indtryk, at det ikke helt er tilfældet. Det kan der være forskellige årsager til.

I *Budskabet* har Ruth Vatne Rasmussen for nylig påpeget, at fællessangstraditionen i LM og lignende forsamlinger er truet og måske ved at falde fra hinanden. Jeg er enig med hende i, at "det ville være et stort tab, hvis fællessang ikke længere er udtryk for fællesskab mellem de forskellige forsamlinger, mellem generationer og kristne med forskellig baggrund og også

mellem nutid og tidligere tider." Hun efterlyser en "fælles playliste eller en fælles sangskat", så man hurtigt kan føle sig hjemme i nye menigheder forskellige steder i landet.¹

Tidehvervet

Udfordringen kommer måske stærkest til udtryk i det manglende kendskab til vækkelsesbevægelsernes sange. Det er mit indtryk, at mange af de fælles sange i *Sange og Salmer* kun er kendt af folk over 60 år. Af samme grund bruges de sjældent, hvor flere generationer er samlet.

Men i de modne forsamlinger kan det også knibe. Når jeg har været rundt i missionshuse domineret af denne aldersgruppe, har det af og til overrasket mig, at etablerede kernesange ikke har været almindelig kendt eller brugt.

Det er nok endnu mere tilfældet i de nye "tværmissionske" fri- og valgmenigheder, som

"Det er mit indtryk, at de fleste missionske menigheds lovsange ledes af rytmiske musikere, som dog ofte også kan lede menigheden i klassisk salmesang," siger Peter E. Nissen.

Jeg håber virkelig, at missionsforeningerne vil satse på at udvikle nodebasen.dk, så en vigtig kulturarv med åndelig betydning bliver holdt levende hos os.

for manges vedkommende består af folk, der er bragt sammen fra forskellige traditioner i og uden for missionsforeningerne.

Derfor er det måske ikke fair at skyde hele skylden på generationskløften, selv om det kan synes oplagt. Ud over gamle melodier, som unge har svært ved at relatere til, drejer det sig måske også om forældede sproglige fraser og en spiritualitet med vægt på særlige oplevelser omkring omvendelse og anfægtelse, som mange i vores tid kan opleve som fremmedgørende.

Jeg noterer mig, at Nyt Liv med sin nye udgave af *Lovsangstoner* holder fast ved en kerne af en ældre sangskat og gør en aktiv indsats for at formidle den. Det kan der siges meget positivt om, men *Lovsangstoner* er i sit stilistiske udtryk næppe repræsentativ for det 21. århundrede. Det bliver derfor spændende at se, om Nyt Liv kan fastholde en dialog og kontakt med yngre generationer af kristne og sekulariserede danskere gennem deres sangbog.

For jeg kan godt blive nervøs for den åndelige substans og tyngde i fremtidens missionsforeninger, når jeg bladrer *Fællessang* igennem. Selv om det er mit indtryk, at redaktionerne har været gode til at udvælge de bedste sange på markedet, gør det korte tidsforløb mellem udgaverne, at der er et flow over sangbogskonceptet med stor udskiftning. Hvis sangbogen kommer til at stå alene, kan det give et overfladisk indtryk af konsum og flygtighed. Derfor synes jeg, det er klogt, at der i seneste udgave i registeret også henvises til udvalgte sange i *Sange og Salmer*.

En fælles database

Uanset om man kan lide det eller ej, befinder vi os i dag i en hurtigere strøm af forbrug end tid-

ligere. Streaming-kulturen på internettet revolutionerer vores musikforbrug. Det betyder, at især unge oplever sangbøger med en låst gruppe af sange som utilstrækkelig.

Det kan synes som en håbløs gerning at modarbejde det, men der findes måske en mellemvej. I den grundtvigske del af folkekirken er salmedatabasen *salmer.dk* opstået – med nyskrevne danske salmer til brug i menigheder og andet musikarbejde. Man kan søge nye sange efter tema og begivenheder i kirkeåret. Der står en kvalitetsredaktion bag databasen, som sikrer det kunstneriske og teologiske indhold.

Da det er min erfaring, at *salmer.dk* har svært ved at rumme den missionske sangtradition, er det oplagt, at missionsforeningerne tænker i noget lignende for at sikre, at den gode fællessangstradition fornyes og holdes levende i en tid, hvor sangbogskulturen er under pres.

Det glæder mig, at LM og IM har fundet sammen om *nodebasen.dk*, og det ville være givende for både menigheder, kredse og aktuelle sangskrivere, at den også kunne udvikle sig til noget lignende.

Databasen skal være let tilgængelig for både unge musikledere såvel som midaldrende og modne menighedsledere. Den skal supplere *Sange og Salmer* og kunne måske på sigt afløse *Fællessang*. Hvis den bliver gennemæssigt tilstrækkelig bred, vil den også kunne danne grundlag for en ny udgave af *Sange og Salmer*, når det bliver aktuelt.

Fordelen ved en database er også, at den kan dække et bredt spekter af menighedstypers behov for temaer og genrer. Jeg håber virkelig, at missionsforeningerne vil satse på at udvikle nodebasen, så en vigtig kulturarv med åndelig betydning bliver holdt levende hos os. ■

1 "Fællessang – hver for sig", *Budskabet* 5/2020, s. 22

Tåreprofeten Jeremias

BOGANMELDELSE AF PETER TECHOW

Tåreprofeten Jeremias *Betragtninger over Jeremias' Bog*

Peter Olsen

Luthersk Missions Bibelskoles Elevforening i kommission hos Nyt Livs Forlag, 2021
183 sider, kr. 120,-

Tåreprofeten Jeremias er – som bogens undertitel angiver – en række betragtninger over centrale afsnit i Jeremias' Bog. Disse betragtninger er skrevet af Peter Olsen, som er ekstern lektor på Dansk Bibel-Institut og bibelunderviser i LM, og gennem dem får man som læser ikke blot et stærkt indblik i profeten Jeremias' liv og tjeneste, men i høj grad også i hans profetiske budskab og dets aktualitet – både dengang og i dag.

Bogens første kapitel giver en glimrende historisk introduktion til Jeremias' Bog. Man får vigtig og spændende baggrundsinformation, som er nødvendig for at forstå dens budskab, samt bl.a. en pædagogisk oversigt over Jeremias' Bog.

Herefter følger 9 kapitler, der hver for sig er skrevet over udvalgte passager i det ganske omfattende bibelske skrift på i alt 52 kapitler. På den måde behandler Peter Olsen mange vigtige temaer i Jeremias' forkyndelse, ikke blot i den historiske kontekst, selv om der tages udgangspunkt i denne, men også i vores tid og liv i dag. Mange andre bibeltekster

Peter Olsens bog er ligesom profeten Jeremias' Bog præget af en alvorlig og indtrængende tone, der sigter på hjertets omvendelse til Gud.

inddrages undervejs, ligesom der flere steder henvises til Martin Luthers skrifter.

Peter Olsens bog er ligesom profeten Jeremias' Bog præget af en alvorlig og indtrængende tone, der sigter på *hertets* omvendelse til Gud. For som det bramfrit formuleres: "Gud ønsker vores hjerte. Kan Han ikke få det, vil Han ikke have noget som helst af os" (s. 69).

Måske vil ikke alle læsere kunne følge forfatteren i alle hans formuleringer eller betragtninger. Men bogen anbefales som opbyggelig, ransagende og udfordrende læsning til alle.

De enkelte kapitler er ikke

længere, end at man fx kan læse et kapitel om dagen og på den måde lære Jeremias og hans budskab ganske godt at kende på mindre end to uger.

Ikke mindst anbefales bogen til prædikanter. For som det understreges i det afsluttende korte efterskrift, kalder Gud også i dag nogle til at forkynde det samme budskab om Guds dom og Guds nåde, som Jeremias forkyndte.

Forfatteren slutter således bogen med ordene: "Det er opgaven: Hvem vil i dag forkynde budskabet om Guds dom over synden og Guds nåde mod den troende rest?" ■

Vandre med Gud

BOGANMELDELSE AF LARS MORTHORST CHRISTIANSEN

Vandre med Gud

Sjælesørgeriske essays til alle kirkeårets dage

Allan Graugaard Nielsen
Lohse, 2022

328 sider, kr. 299,95

Der er lidt vanskeligt at putte denne bog i en bestemt kasse. Er det en andagtsbog, en prædikensamling eller en samling af spredte tanker? Et essay er tænke-skrivning – og det er nok den kasse, bogen passer mest i. For det er tanker til vandringen gennem livet – som menneske, med tro, med Gud og hen mod Gud. Tanker, som har opbyggelige, tankevækkende pointer om både Guds verden og vores verden, og hvor de mødes.

Det er tydeligt under læsningen, at vi på vandringen følges med en erfaren forkynner, der har glæde ved at formidle det gamle budskab med nye ord og vendinger. Det er også en erfaren sjælesørger, som rækker evangeliet ind i mange forskellige livssituationer, uden at han blander sit eget liv ind som en forstyrrende skygge. Det kommer bl.a. til udtryk ved, at det er svært at finde "jeg" i bogen som udtryk for forfatteren. Det er "vi" og "os", der vandrer sammen, finder vej sammen og deler evangeliet på livsvejen.

Bogen er bygget op omkring 67 søn- og helligdage igennem et helt kirkeår. Et enkelt vers

Et enkelt vers eller to er afsættet og udgangspunktet for hvert essay.

eller to er afsættet og udgangspunktet for hvert essay. Det har den styrke, at vi tematisk kommer langt og bredt omkring. Derudover bliver kunst, litteratur, anekdoter, salmer osv. inddraget.

Det giver liv og udsyn og bliver samtidig fortalt i et levende og varieret sprog. Til tider er man som læser glad for, at det netop er skrevet og ikke talt. Det giver den store fordel, at man kan søge et par linjer eller et afsnit tilbage i håb om at få det hele med. Et tegn på, at stoffet er fast føde, der er værd at tygge lidt på.

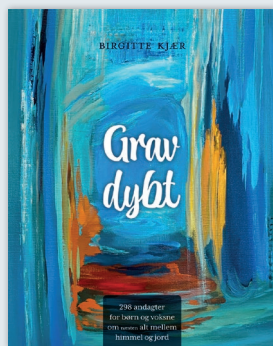
Hvis jeg skal tage de kritiske briller på, er der to ting, jeg savner. Det ene er mangel på ensartethed, som særligt kommer til udtryk, når man læser bogen i ét stræk. Det er mange forskellige gen-

rer og tilgange, som fint fungerer, hvis man besøger bogen mange gange og kun læser et afsnit ad gangen, men bliver trættende, hvis man læser alle afsnit på en gang.

Det andet, jeg savner, er "jeg"-vidnesbyrdet. Forfatteren følges med os og giver meget fra en lang vandring med Gud og hen mod Gud. Men vidnesbyrdet om konkrete livssituationer, hvor Guds ord fik nedslag i forfatterens eget liv, kunne have styrket gennemslagskraften i budskabet og vandringen, tror jeg.

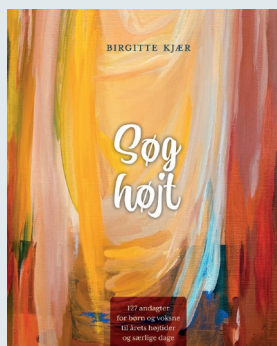
Jeg vil gerne anbefale bogen som en livsklog medvandrer til dig, der gerne vil have ord på, hvordan og hvor Guds verden og din og min verden samtanke og samleves – til tanke, liv og tro. Den giver små, vigtige dryp på vejen. ■

STOR HJÆLP TIL FAMILIEANDAGTEN

GRAV DYBT

Birgitte Kjær
Lohse, LogosMedia og
ELM-forlag, 2021
389 sider, kr. 349,95

SØG HØJT

Birgitte Kjær
Lohse, LogosMedia og
ELM-forlag, 2022
192 sider, kr. 249,95

Samlet pris for begge bøger er 500 kr. ved bestilling på lohse.dk

Birgitte Kjær's to nye, flot opsatte andagtsbøger er op-lagte til børnefamilier, der ønsker at grave ned i den kristne tro på en lettilgængelig måde, uden at det bliver overfladisk.

De henvender sig primært til større børn og deres voksne, men yngre børn fra seksårsalderen kan også være med. Desuden er der god inspiration at hente for dem, der skal undervise og forkynde for børn og juniorer.

Grav dybt er med sine 298 andagter bygget op om 47 temaer, der kommer vidt omkring de ting, der har betydning i livet som kristen.

Søg højt har 127 andagter til særlige lejligheder, dvs. når en højtid nærmer sig eller på en af landets eller familiens mærkedage (fx grundlovsdag og fødselsdage).

Bøgerne er kendetegnet af bibelsk substans, der formidles på en pædagogisk måde.

Lyt til *Budskabet*!

Nogle af *Budskabets* artikler bliver indtalt på en lydfil. Foreløbig – siden nummer 3 2021 – handler det om én artikel fra hvert nummer, men hvis der er efterspørgsel efter det, vil vi måske med tiden indlæse flere artikler.

Du kan høre artiklerne oplæst ved at finde "Budskabet" der, hvor du plejer at lytte til podcast, fx Spotify. Eller du kan finde dem via budskabet.dk (dml.dk/bladportal/gratisartikler-fra-budskabet) eller norea.dk/podcastoversigt.

Benyt muligheden – eller fortæl andre om den!

TEMA:

Tilgivelse

"Ingen fremtid uden tilgivelse". Det er titlen på den bog, som den tidligere sydafrikanske ærkebiskop Desmond Tutu skrev om, hvordan hans nation undgik blodbadet, fordi nogle valgte forsoningens vej.

Tilgivelse er et centralt ord i kristen sammenhæng. Bibelen fortæller os, at vi alle har brug for Guds tilgivelse, og vi har brug for hinandens tilgivelse.

Men det kan bare være så svært at tage imod tilgivelsen – uanset om den er fra Gud eller fra andre mennesker. Og det er ikke mindre svært at række en tilgivende hånd til dem, der har gjort noget ondt mod os selv.

Hvordan rækker Gud sin tilgivelse til os?

Er tilgivelse en selvfølgelig ret, vi har, eller en position, vi står i som forvandlede mennesker?

Er der grænser for, hvad vi skal tilgive?

Især unge oplever sangbøger med en låst gruppe af sange som utilstrækkelig.

PETER E. NISSEN SIDE 36

FOTO: RODNAE

Hvad mener Jesus?! Kan man være bibeltro og teologisk stærk og udholdende og aktiv i tjeneste mission – og alligevel ikke elske Jesus? Ja.

MANUEL VIGILIUS SIDE 22